

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

**Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského - dějiny a
současnost**

**The Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem
- History and Nowadays**

Vedoucí práce:

doc. ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor:

Bc. Kateřina Patová

Praha 2016

Poděkování

Na tomto místě bych v první řadě ráda poděkovala své vedoucí práce doc. ThDr. Kamile Veverkové, ThD. za její shovívavost, ochotu a neocenitelné rady, díky nimž mohla být tato práce dovedena do zdárného konce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského - dějiny a současnost“ zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 6. 2016

Bc. Kateřina Patová

Anotace

Tato diplomová práce s názvem "Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského – dějiny a současnost" se zabývá vznikem, dějinným vývojem a činnostmi tohoto Řádu. Tento mezinárodní křesťanský ekumenický rytířský řád působí svými aktivitami na charitativním, humanitárním, zdravotnickém a vzdělávacím poli. V úvodu se práce zabývá kulturní, společenskou a politickou situací, která byla příčinou vzniku Řádu. Dále stručně pojednává o vnitřní organizaci a struktuře Řádu. V další kapitole mapuje soudobé dějiny Řádu a aktuální situaci v zahraničí a České republice, která je poznamenána spory o velmistrovství. Závěr práce pojednává o aktivitách Řádu na poli sociální činnosti.

Klíčová slova

Křížové výpravy – řád – rytíř – špitál – leprosárium – malomocenství – velmistr – reunion

Annotation

This diploma thesis „The Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem - History and Nowadays“ deals with the origins, historical evolution and activities of this order. This international Christian ecumenical order of knights operates with his activities in charitable, humanitarian, medical and educational field. The introduction of the thesis deals with cultural, social and political situation, which was the reason of formation of the order and also briefly shows the internal organization and structure of the order. The next chapter maps the contemporary history of the order and current situation abroad and in the Czech Republic, which is tainted by the dispute about grand master. In the end the thesis deals with activities of the order in the field of social activities.

Keywords

Crusades – Order – Knight – Hospital – Lazarhouse – Leprosy – Grand Master – Reunion

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	7
ÚVOD.....	8
1. DĚJINY ŘÁDU.....	12
1.1. Historické pozadí vzniku křížových výprav	12
1.1.1. Evropa v „temnotě“	13
1.1.2. Křesťanství vs. válka	14
1.1.3. Křížové výpravy jako následek střetu náboženství	15
1.2. Vznik Řádu a jeho vývoj	21
1.2.1. Možné datace počátku Řádu	21
1.2.2. Osamostatnění Řádu	23
1.2.3. Charitativní vs. bojová činnost Řádu	26
1.2.4. Posledních 100 let ve Svaté zemi	27
1.3. Expanze Řádu do Evropy	28
1.3.1. Kypr a komendy v dalších zemích Evropy	29
1.3.2. Francie.....	31
1.3.3. Spory a vznik dalších řádových větví	35
1.3.4. Působení Řádu v českých zemích	36
2. ORGANIZACE A STRUKTURA	39
2.1. Zaměření a poslání Řádu	39
2.2. Patroni Řádu	40
2.3. Řádová heraldika.....	42
2.4. Řádové obleky.....	43
2.5. Řádová hierarchie	44
3. SOUDOBÉ DĚJINY, AKTUÁLNÍ SITUACE	47
3.1. Zahraničí.....	47

3.1.1.	Růst zájmu o Řád	48
3.1.2.	Neshody, rozštěpení, schizma	49
3.1.3.	Snahy o znovusjednocení Řádu	50
3.1.4.	Personální obsazení obediencí	52
3.2.	Čechy	53
3.2.1.	Obnovení Řádu v českých zemích	54
3.2.2.	Exil a návrat domů	55
3.2.3.	Rozkol	55
3.2.4.	Struktura a personální obsazení Řádu	57
4.	ŘÁDOVÉ AKTIVITY	59
4.1.	V zahraničí	59
4.2.	U nás	59
4.2.1.	Lazariánská pomocná služba (LPS)	59
4.2.2.	Společenství pomocníků sv. Lazara	60
4.2.3.	Český velkobailivik	60
4.2.4.	České velkopřevorství	60
	ZÁVĚR	62
	POUŽITÁ LITERATURA	64
	SEZNAM PŘÍLOH:	71
	PŘÍLOHY:	72
	SUMMARY	86

Seznam zkratk

tzv. - tak zvané

tzn. – to znamená

např. – například

poč. – počátek

sv. – svatý

bl. – blahoslavený

č. - číslo

s. - strana

vyd. - vydání

resp. – respektive

O.S.L.J. - Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského

LPS – Lazariánská pomocná služba

Úvod

Cílem této práce je seznámit čtenáře s historií vzniku, existencí a činností mezinárodního křesťanského společenství, zasvěceného péči a pomoci nemocným a chudým, obraně křesťanské víry a tradic a křesťanské rytířskosti, celosvětově známého jako Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského (zkratka O.S.L.J.)¹ Je nutné široké veřejnosti neustále připomínat, že zde existují takovéto organizace, které vznikaly na „pomoc člověku“ a za dobu jejich existence až do dnešních dnů položilo za tuto „věc“ život nespočetné množství jejich členů.

Současný člověk, který se nezabývá přímo studiem historie, a který se setká s pojmy, jako jsou např. řád, rytíř, rytířskost, boj apod., spojí si tyto výrazy s tím, co zná z dobrodružných filmů ze středověkého prostředí. Symbolem a hlavní postavou tohoto prostředí je ve většině případů prezentován chrabrý rytíř v plné zbroji s křížem na prsou a společenství, které na základě určitých vnitřních pravidel organizuje a usměrňuje život těchto rytířů - rytířský řád.² Prostřednictvím moderních filmových zpracování jsou středověcí rytíři představováni, jako neohrožení mladí muži, kteří bez zaváhání vyhraji každou bitvu, mají na své straně důležité osoby vysokého postavení své doby, které je nikdy nezradí. Z každé bitvy vyvážnou maximálně s těžkým zraněním, které samozřejmě přežijí, aby mohli dále bojovat za svou věc, lásku či panovníka. Velký podíl na této představě má také literatura, např. Walter Scott ve svém díle *Ivanhoe*,³ jehož hlavní hrdina vzpomíná na své zážitky z bojů ve Svaté zemi. V české literatuře se idealizování křesťanských rytířů a krutost pohanů objevuje v cestopisném zpracování již v době předbělohorské. Jedním z nejnovějších příběhů věnujících se tématu křížových výprav je literární zpracování celosvětově oblíbené počítačové hry *Assassin's Creed: Tajná křížová výprava* od Olivera Bowdena.⁴

Současný přístup k životu, kdy je medicína na vysokém stupni vývoje, velký důraz se klade na oslavu kultu krásy a síly těla a pojem smrti skutečně není hlavním

---

¹ Řád svatého Lazara. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/>

² FLORI, Jean. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2008. Kulturní historie.

³ SCOTT, Walter. *Ivanhoe*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2004.

⁴ BOWDEN, Oliver. *Assassin's creed*. Ostrava: Fantom Print, 2012.

tématem prvních stránek veřejných médií, k této představě romantického pojetí kruciát jenom nahrává. Není proto žádným podivem, že je dnešní generace tak snadno zmanipulovatelná, a tak snadno náchylná k tomu, aby se dala zlákat pod nabídkou lepšího, krásného a dobrodružného života do naprosto neznámého prostředí, kde bohužel už až pozdě vystřízliví z pocitu vlastní neohroženosti a všemohoucnosti. Počáteční příčiny, proč se středověký člověk vydával na cestu za lepším životem, byly možná v něčem podobné těm, které cítí dnešní mladí lidé, ale skutečnost byla ovšem poněkud jiná.

Každodenní a prvořadou realitou pro středověkého člověka bylo náboženství. Smrt pak běžnou součástí života a díky každodennímu až chronickému násilí všudypřítomným jevem, na který měla nesmírný vliv utkvělá představa středověkého člověka o neustálém pocitu viny a hříchu. Příčinou smrti mohla být i sebemenší infekce, horečka, banální břišní příhoda či nicotné zranění při honu nebo rybolovu. Mor či malomocenství pak bylo pohromou, která dokázala v krátké době zabít miliony lidí. Naskytla-li se tedy středověkému člověku možnost vydat se tam, kde by mohl kráčet po stejných místech jako Kristus, když konal své zázraky spolu se svými apoštoly, moci ho zároveň požádat o odpuštění hříchů a dostat se při tom do vysněné země, vydal se na cestu bez většího přemýšlení.⁵

Jejich strastiplnou cestu jim alespoň minimálně pomáhaly ulehčovat řeholní organizace, jejichž náplní byla péče právě o nemocné a vysílené poutníky⁶. Později tyto rytířské řeholní řády začaly svou působnost rozšiřovat i o vojenskou ochranu poutních cest ke Svatému hrobu do Jeruzaléma, ke které se později přidala ochrana křesťanství před stále více se rozpínajícím islámem. Jejich konání bylo doprovázeno strádáním, utrpením a různými i nakažlivými nemocemi. Původními členy těchto duchovních, tedy církevních řádů byli mniši, kteří svými vojenskými úkoly měli plnit ochrannou funkci Evropy a Svaté země.

Nejstarší církevní rytířské řády začaly vznikat na konci 11. století a v průběhu 12. století, v důsledku vyhlašování jednotlivých křížových výprav, tzv. válečných

---

⁵ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Přeložil Marie KREYSOVÁ. Praha: Academia, 1995. s. 11-13.

⁶ Poutník je někdo, kdo podniká pout', opouští domov a vyráží do ciziny. V němčině odpovídá slovu „poutník“ výraz *Pilger*, ve francouzštině *pèlerin*, v angličtině *pilgrim* což odpovídá latinskému výrazu *peregrinus* – cizinec žijící mimo oblast, kde má svá občanská práva. Podle OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Kulturní historie, s. 11.

výprav vedených ve znamení kříže, které měly bojovat proti muslimům, pohanům a kacířům - hnutí, které ovlivnilo sociální skladbu středověké Evropy a islámského světa. Mezi tyto rytířské řády, jež byly součástí západní církve, patřil mimo jiné i Řád svatého Lazara, celým jménem Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského. Počátky tohoto řádu nejsou zcela jasné, ale lze ho chápat jako jednu z nejstarších charitativních organizací na světě, jejíž působení přetrvalo až do dnešních dnů. Tento Řád je otevřený pro členy všech křesťanských církví. I přes současné problémy, které jsou způsobeny rozkolem a spory o velmistrovství, působí tato organizace velmi aktivně na poli charitativní činnosti.

O době křížových výprav, vzniku a působení rytířských řádů, problematice boje za ochranu křesťanství proti muslimům a dalších tématech týkajících se období středověku, existuje řada literatury.⁷ Ta byla zpracována s maximální erudicí, jak jen to bylo z dochovaných pramenů možné. Bohužel většina pramenů, které jakýmkoliv způsobem vypovídaly o historii křížových výprav, byla nenávratně náhodně, přirozenou cestou, nebo i úmyslně ztracena. Mezi nejznámější autory, jejichž díla jsou k tomuto tématu obrovským přínosem a v této práci z nich bylo čerpáno, patří Christopher Tyerman,⁸ Steven Runciman^{9,10} Alfred Duggan¹¹ nebo Antony Bridge.¹² Jako český autor je zde zastoupen Milan M. Buben, jenž vytvořil řadu encyklopedických děl zabývajících se dějinami rytířských řádů.

Pro zpracování tématu týkajícího se Řádu sv. Lazara byly použity informace zveřejněné na webových stránkách obou obediencí Řádu a v časopisech Reunion a Lazariánský reunion, které jsou volně ke stažení na jejich webových stránkách.

---

⁷ Například CONTAMINE, Philippe. *Válka ve středověku*. Praha: Argo, 2004. Každodenní život. OHLER, Norbert. *Umírání a smrt ve středověku*. Jinočany: H, 2001. GABRIELI, Francesco (ed.). *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Přeložil Josef PROKOP. Praha: Argo, 2010. Memoria medii aevi, sv. 11. HAY, Denis. *Evropa pozdního středověku 1300-1500*. Praha: Vyšehrad, 2010. Dějiny Evropy (Vyšehrad).

⁸ TYERMAN, Christopher. *Svaté války: dějiny křížových výprav*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

⁹ Runciman je v mnoha ohledech považován za překonaného.

¹⁰ RUNCIMAN, Steven. *The First Crusade*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980. RUNCIMAN, Steven. *Der Erste Kreuzzug*. München: Verlag C. H. Beck, 1981. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem. New York: Harper & Row, 1964. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East, 1100- 1187. New York: Harper & Row, 1965. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 3, The Kingdom of Acre and the later Crusades. New York: Harper & Row, 1967.

¹¹ DUGGAN, Alfred. *Křížácké výpravy*. Praha: Orbis, 1973. Stopy, fakta, svědectví (Orbis).

¹² BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Přeložil Marie KREYSOVÁ. Praha: Academia, 1995.

Důležitým zdrojem informací ohledně působení Řádu v Čechách a na Moravě je publikace Josefa Dolejšího s názvem *Duch smaragdového kříže*.¹³

---

¹³ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže: dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského se zvláštním zřetelem na Čechy a Moravu*. Praha: Agentura Pankrác, 2003.

1. Dějiny Řádu

Od 10. století se na území západní Evropy postupně rozmáhal kult rytířství. Již od útlého dětství byli mladí muži cvičeni v boji, aby se v dospělosti mohli stát členy profesionální armády. Toto si však pro své syny mohly dovolit jen dobře situované rodiny. Cesta vedoucí k pasování na rytíře a samotný „profesní“ život rytíře byly velice nákladnou záležitostí. Tento tzv. světský typ rytíře se ale lišil od tzv. řádových rytířů, kteří žili z části mnišským životem a stejně jako kněží se nemohli ženit. Díky lepší disciplíně a organizaci se později dostávali do popředí spíše než rytíři světští. Tento typ tzv. řádových rytířů a následně rytířských řádů, začal vznikat po vyhlášení první křížové výpravy.¹⁴

I vznik Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského a jeho odchod, nikoliv však zánik, ze Svaté země je úzce spojen s fenoménem křížových výprav v 11. – 13. století. V žádném případě nelze v krátkosti obsáhnout a popsat, co se tehdy na území zaniklé západořímské říše událo a co vlastně bylo spouštěcím momentem, jedné z důležitých historických etap v dějinách Evropy. Lze jen ve stručnosti nastínit, co vedlo k vyhlášení křížových výprav, s jejichž existencí je vznik nejen Řádu sv. Lazara, ale i desítek dalších rytířských řádů spojován a jejichž hlavním a prvotním úkolem byla ochrana Evropy a Svaté země před nevěřícími. I když křížové výpravy nesplnily účel, pro který byly vyhlašovány, v jejich důsledku vzniklé řády však pokračovaly dále ve své činnosti i mimo Svatou zemi.

1.1. Historické pozadí vzniku křížových výprav

Kulturní, náboženská, hospodářská, společenská a politická situace, která panovala v „temném období“ středověku¹⁵ na evropském kontinentě, byla pro obyvatelstvo velice obtížná a nesmírně složitá. Tato ve spojení s rozpínáním islámu a krvavých útoků seldžuckých Turků na posvátná místa křesťanů, vyústila na konci

¹⁴ HOŠŤÁLEK, Stanislav. *Kniha o rytířích*. Ilustrace Petr Tybitancl. Praha: Půdorys, 2002. s. 37-39.

¹⁵ Středověk je tradiční označení dějinné epochy mezi koncem antické civilizace a začátkem novověku, které se poprvé objevilo v období renesance. Středověk je obvykle ohraničen pádem Západořímské říše v roce 476 a pádem Konstantinopole roku 1453, případně objevením Ameriky Kryštofem Kolumbem roku 1492, či zveřejněním 95 tezí Martinem Lutherem roku 1517, zaokrouhleně tedy tisíciletí mezi léty 500 a 1500 neboli deset století od šestého po patnácté. Podle *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Středověk* [online]. c2016 [citováno 29. 06. 2016]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=St%C5%99edov%C4%9Bk&oldid=13658359>>. K tématu MÄRTL, Claudia. *Středověk: 101 nejdůležitějších otázek*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2007.

11. století k vyhlášení první křížové výpravy. Pozdější tažení mířila nejen do Palestiny k osvobození Božího hrobu v Jeruzalémě, ale například i do Egypta a Řecka.

1.1.1. Evropa v „temnotě“

„Temnota“ na Evropu nepadla z čista jasna a naráz. Tak jak přes římský svět přecházela jedna vlna nomádských nájezdů za druhou, začala se struktura západní civilizace postupně rozpadat. Ani „světlejší“ období vlády Karla Velikého nezabránilo pozvolné destrukci. Velká města byla ničena, vyliďňovala se. Pohromy v podobě požárů, válek, vraždění nebo epidemií v nich a v jejich okolí snižovala počty obyvatel až na desetinu oproti dobám největší slávy Říma. Do tohoto centra tehdejšího západního světa, kam podle ustáleného rčení vedou všechny cesty, bylo stále obtížnější se v bezpečí a bez úrazu dopravit. Ačkoliv římskou společností vytvořená infrastruktura vypadala jako nezničitelná a její životnost neomezená, působení času a vliv počasí bez jakýchkoliv pozitivních zásahů člověka v její prospěch se na ní začal tvrdě podepisovat. Cesty začaly zarůstat a staly se neprůjezdnými. Nad dříve odvodněnými či naopak zavlažováním zúrodněnými oblastmi příroda opět převzala svoji nadvládu. Po drasticky sníženém počtu obyvatel kvůli válkám a nemocem zůstaly v odlehlejších oblastech od velkých měst vyliďněné vesnice a usedlosti. Život v pustině se stával nebezpečným a přežít bylo čím dál tím obtížnější. Jídla byl stále větší nedostatek, a i když lidí bylo podstatně méně než za římských časů, plocha obdělávané půdy, která by je mohla uživit, byla příliš malá. Obyčejní lidé žili ve zbídačelých chatrčích z drnů, proutí a mazanice. Šlechta obývala nuzné hrady a tvrze, kde běžným prostředím bylo šero, vlhko a zima. Dětská úmrtnost byla obrovská a většina lidí umírala v mladém věku. Obchod téměř ustal, až na případy různého kupčení s přepychovými předměty pro šlechtu či kostely. Osobní hygiena se stala pro většinu lidí něčím naprosto cizím ne-li až zbytečným a hříšným.¹⁶

Jakoby toho nebylo dost, poslední severský kmen Normanů kolem roku 800, vygradoval již tak tragickou situaci v Evropě obrovskou vlnou žhářství, drancování a vraždění, že život v evropských zemích po celá následující dvě století ztratil jakýkoliv smysl. Sama společnost se stala barbarskou. Zbytek říše, jestliže se jí tak ještě dalo říkat, vládla horda válečníků, potomků barbarů, pro něž hlavním byznysem byla

---

¹⁶ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 7-10.

válka. Vlastnila většinu půdy, kterou pro ni obdělávali místní rolníci, jimž do jisté míry poskytovala ochranu. Konkurentem této kasty šlechtických válečníků byla církev. Nejen, že vlastnila téměř stejné množství půdy, měla navíc obrovskou duchovní autoritu. Lidé již byli válkami tak znechuceni, že začaly vznikat za podpory duchovenstva ligy na ochranu míru. Jejich popularita stoupala natolik, že toho, kdo nechtěl do takovéto ligy vstoupit, začaly napadat skupiny bojechtivých pacifistů, kteří je nutily bojovat za mír.¹⁷ Docházelo k takovým paradoxům, jako např. na koncilu v Narbonne roku 1054, kde byl duchovními posvěcen smrtící nástroj bojovníků a současně vydáno prohlášení, že „žádný křesťan nezabije křesťana, neboť každý, kdo zabije křesťana, nepochybně prolije krev Kristovu“¹⁸.

1.1.2. Křesťanství vs. válka¹⁹

Když na konci 4. století přijala Římská říše křesťanství jako oficiální náboženství, muselo dojít k tomu, že představa řeckořímského pojetí spravedlivé války bude srovnávána s pojetím války v židovské tradici. V té se bojovalo pro víru nejen za světská, ale i za Bohem stanovená práva. Po prohlášení křesťanství za oficiální náboženství Římské říše byla každá válka vedená pravověrnými křesťany považována za svatou. Řím a křesťanství bylo jedno tělo, jejich osudy byly spojeny, a proto každá válka jednoho byla i válkou druhého. Podle sv. Ambrože²⁰ vycházel pojem „křesťanské války“ ze „*spojení církve a státu, nenávisti k cizincům v podobě barbarů a dalších vnějších nepřátel, a také z výrazné netolerance jak vůči odlišným názorům, tak vůči vnitřní náboženské a politické debatě*“²¹. Bohužel pád Západořímské říše roku 476, mohl tuto Ambrožovu teoretickou koncepci spravedlivé, křesťanské, svaté války ohrozit. Naštěstí ji zachránil jeho mladší současník Augustin, který celé pojetí založil na problematice hříchu. Proti němu bylo možné válku vést, ale také mohl být její příčinou. Každá válka podle něho musí mít příčinu. Musí ale také mít cíl. A pravým cílem války je mír. Dle Augustina má každá spravedlivá válka čtyři základní

---

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ COWDREY, H. E. J., *The Peace and Truce of God in the Eleventh Century*, Past and Present 46/1970, s. 53.

¹⁹ K tématu OHLER, Norbert. *Válka a mír ve středověku*. Jinočany: H & H, 2004. MÜLLER, Zdeněk. *Svaté války a civilizační tolerance*. Praha: Academia, 2005. Průhledy (Academia).

²⁰ Podle LANE, A. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996, s. 41-43.

²¹ TYERMAN, Christopher. *Svaté války*, s. 41.

rysy: spravedlivou příčinu, účel, jímž je obrana nebo obnovení vlastnictví, nutnost jejího schválení legitimní autoritou a motivací k boji musí být správné úmysly.²²

Jak ale ospravedlnit násilí? Spravedlivá válka spadala do kategorie právníké a svatá válka byla náboženským aktem. Augustin to vyřešil převedením pojmu „násilí“ z kategorie světské do kategorie náboženské.²³ A jak spojit spravedlivý charakter války s principem svatosti války? Ne každá svatá válka musí být zákonitě spravedlivá. Augustin nedefinoval, jak sloučit válku svatou a zároveň spravedlivou. Postupné výklady a komentáře jeho koncepce ale daly vzniknout výhodnému postoji, který mohl plasticky pracovat s principem křesťanského pojetí války. Tzv. náboženská válka splňovala rysy svaté i spravedlivé války, právě díky přenesení násilí z právních knih do liturgie, při níž Boží pomoc vyzývala k likvidování nepřátel církve. Literární trend, kde svatí mužové stranili svatému násilí, se stále více stával součástí křesťanské hagiografie 10. a 11. století.²⁴

1.1.3. Křížové výpravy²⁵ jako následek střetu náboženství

Křesťanství mělo, spolu s antickým kulturním prostředím, zásadní vliv na formování západní kultury. To vzniklo na území Palestiny z antického judaismu.²⁶ Prvotní křesťanskou církev tvořili Kristovi následovníci v čele s apoštoly. Po 3 století se museli křesťané bránit pronásledování a jiným náboženským i myšlenkovým proudům až do roku 313. Tehdy císař Konstantin Veliký spolu s Liciniem, který vládl na východě impéria, tzv. milánským tolerančním patentem, zařadil křesťanství mezi povolená a rovnoprávná náboženství. V roce 324 získal Konstantin moc a kontrolu nad občanskými válkami zmítaným územím Římské říše, posílil vojsko a navázal na Diokleciánovy správní a daňové reformy. 11. května 330 přesunul své sídlo do nově založené rezidence ve velmi strategicky položeném městě mezi Asií a Evropou,

---

²² Tamtéž, s. 40-42.

²³ K tématu srovnej AUGUSTIN. *O boží obci knih XXII: knih 22*. 1. vyd. Překlad Julie Nováková. Praha: Karolinum, 2007. Kozoroh (Vyšehrad), s. 58 a 258.

²⁴ TYERMAN, Christopher. *Svaté války*, 42-44.

²⁵ K tématu srovnej RUNCIMAN, Steven. *The First Crusade*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980. RUNCIMAN, Steven. *Der Erste Kreuzzug*. München: Verlag C. H. Beck, 1981. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem. New York: Harper & Row, 1964. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East, 1100- 1187. New York: Harper & Row, 1965. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 3, The Kingdom of Acre and the later Crusades. New York: Harper & Row, 1967.

²⁶ K tématu KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Studie o křesťanství a řecké filosofii*. 1.vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. České obzory.

později nazvaném Konstantinopol. Chtěl tím zdůraznit skutečnost, že východní část impéria je rozvinutější a hospodářsky konsolidovanější. Jako první císař se otevřeně přiklonil ke křesťanství a všestranně ho podporoval.²⁷ Ve 4. století vliv církve výrazně vzrostl a křesťanství bylo povýšeno císařem Theodosiem I. na oficiální státní náboženství.

Když roku 395 císař Theodosius I. odkázal říši svým dvěma synům, došlo k jejímu rozdělení na východní a západní část. Tehdy to ale bylo vnímáno jako jedna říše v čele se dvěma panovníky.

Vládu nad východní urbanizovanější a silně helenizovanou částí převzal starší syn Arcadius Flavius. Tzv. Byzantská říše, jak ji začali v pozdějších dobách označovat západní historikové podle starověké obce Byzantion na Bosporu, a kterou císař Konstantin přeměnil na své nové sídelní město, jako státní útvar přetrvala přes 1100 let. Za dobu své existence čelila neustálým nájezdům Peršanů, Arabů, seldžutských i osmanských Turků. Působila jako nárazníkový štít před invazemi z východu na západní Evropu. Po mnoho staletí měla nejrozvinutější hospodářství a v období raného středověku byla prokazatelně nejstabilnějším státem v Evropě. Zažila vládu deseti císařských dynastií a zásadním způsobem ovlivnila vývoj Evropy a Orientu. Přežila několik pádů a nových vzepětí. K ještě většímu zvýraznění rozdílu mezi východní a západní částí říše přispěl roku 1054 církevní rozkol, ke kterému došlo po roztržce mezi papežem Humbertem a konstantinopolským patriarchou Michaellem Kerullariem. K definitivnímu zániku Východořímské říše došlo 29. května 1453, kdy sultán Mehmed II. se svými vojsky dobyl Konstantinopol.²⁸

Bohužel vláda Honoria Flavia v západní romanizované a rurálnější části říše byla velmi nestabilní. Docházelo k rozkladu vyšších vrstev společnosti, vojenským převratům, ekonomika stále více oslabovala, ale největším a nejzásadnějším faktorem pro zánik západořímské říše byly masy barbarských kmenů (Hunů a Germánů), které se nezadržitelně hrnuly do Evropy vlivem stěhování národů. Jako oficiální datum pádu západořímské říše se uvádí 4. září 476, kdy germánský vůdce Odoakar donutil k abdikaci císaře Romula Augusta, prohlásil se za krále a následně se zmocnil Itálie.

---

²⁷ CLAUSS, Manfred. *Konstantin Veliký: římský císař mezi pohanstvím a křesťanstvím*. Vyd. 1. Překlad Vlastimil Drbal. Praha: Vyšehrad, 2005. Velké postavy světových dějin, sv. 3, s. 29.

²⁸ ZÁSTĚROVÁ, Bohumila. *Dějiny Byzance*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992.

Hodnotový systém vládců nástupnických států na území rozpadlé západořímské říše, činil církvi velké kulturní a politické problémy. Ústřední vojenskou institucí 5. – 8. století na území Itálie, Galie, Pyrenejského poloostrova a východní části Britských ostrovů bylo vojsko a „válka jako taková byla mravním počínáním a vyšší životní formou než mír“²⁹. Hospodářská a společenská situace byla výsledkem působení ozbrojených družin bojovníků.

V 9. století byla prohlášením hned dvou papežů³⁰ posvěcena válka jako prostředek na obranu církve. Těm, kteří bojovali a umírali za svatou věc - obranu církve - slíbili odpuštění hříchů a spasení.³¹ Při verbování do vojsk středověké Evropy bylo velmi takticky použito názorů postavy zakladatele západního mnišství – sv. Augustina – a umně propojeno posvátné se světským. Předobrazem chrabrého středověkého válečníka se stala postava Karla Velikého – franckého krále, který vystupoval v pozici obránce církve a vyzýval k boji proti rebelům a nepřítelům pomocí „zbraní“ víry.

V 10. a 11. století začala přebírat moc tzv. pozemková šlechta³², jako byla např. knížata, hrabata, dokonce kasteláni či lenní páni. Tito budoucí rytíři se stávali vedoucí silou politického i církevního světa. Šlechta soustřeďovala moc ve svých rukou a určovala kulturní a společenský ráz obyvatelstva v duchu své válečné praxe.

Jak již bylo dříve zmíněno, náboženství bylo pro středověkého člověka každodenní realitou a vše se mu v jeho běžném životě více či méně podřizovalo. Z tohoto obyčejného a mnohdy velmi těžkého života umožňovala pout' vymanit se a poohlédnout se po lepších životních podmínkách.³³

Postupem času se vytvořila geografická hierarchie nejnavštěvovanějších a nejdůležitějších posvátných míst. V raném středověku první příčky tohoto seznamu zabírala ta místa, která byla jakýmkoliv způsobem spojena s činností a působením Ježíše Krista ve Svaté zemi. Řím, kde žili a zemřeli sv. Petr a Pavel, byl až na druhém

---

²⁹ ERDMAN, Carl. *The Origin of the Idea of the Crusade*, trans M. W. Baldwin a W. Goffart, Princeton 1977, s. 19.

³⁰ Lev IV. (847-855) a Jan VIII. (872-882)

³¹ TYERMAN, Christopher. *Svaté války*, s. 45

³² Nejvýnosnějším artiklem se stávala půda. Docházelo ke spojování a růstu majetků.

³³ OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Kulturní historie, s. 11.

místě za Jeruzalémem a ostatními posvátnými místy Palestiny.³⁴ Křesťané žili v Jeruzalémě již od doby, kdy založili svou církev a počet těch, kteří se přicházeli modlit k Božímu hrobu, stále narůstal. Cesta tam byla zdlouhavá a nebezpečná. Poutník, který se vydal do Svaté země například ze středu Evropy, strávil na cestě tam i zpět dobu i sedmi let.³⁵

Po roce 622 se na světovou náboženskou scénu dostává islám. Nové, proroku Mohamedovi zjevené náboženství. Muslimy ustanovený nástupce Mohameda Kalif, se vydává na dobývání světa a za velmi krátkou dobu se díky podrobení si obrovského území stává jedním z nejmocnějších panovníků světa. Při svém dobytčím tažení nevynechává islám ani nejposvátnější místo pro křesťany a roku 638 chalíf Umar II. se svými vojsky obsazuje Jeruzalém. Muslimští dobyvatelé se ale překvapivě vůči svým křesťanským poddaným chovali velice shovívavě. I přesto, že na dalších více než 400 let patřil Jeruzalém muslimským dynastiím Umajjovců, Abbásovců a Fátimovců, na Chrámové hoře vyrostl Skální dóm a mešita al-Aksá, muslimové nebránili křesťanským poutníkům dál přijíždět a navštěvovat svá posvátná místa. Místním křesťanům věřit v co věří a uctívat, co považují za správné. Od poloviny 11. století ale stále více sílila moc kmene nomádských pastevců ze středoasijských stepí obrácených na islám. Postupem času opanovali území sahající od střední Asie a jižního Ruska až k severním hranicím Sýrie, kde se dostali do přímého styku s Byzantskou říší. Neustále zde docházelo k místním šarvátkám a drobným nevyhlášeným válkám, když turečtí kočovníci stále překračovali hranice a svými stády a stany narušovali vlastnická práva na pozemky a domovy byzantských rolníků. Vše vyvrcholilo 19. srpna 1071, kdy ve slavné bitvě u Manzikertu, na východní hranici říše nedaleko jezera Van³⁶, podlehl byzantská armáda ničivé síle seldžuckých Turků. Teď už nemohlo tyto turecké pastevece nic zadržet před tím, aby zaplavili celou Anatolii³⁷. Noví vládcové se jak k místním obyvatelům, tak i k poutníkům chovali s mimořádnou brutalitou. Jelikož postupně obsadili Sýrii, Palestinu a téměř celou

---

³⁴ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 15.

³⁵ Tamtéž, s. 12.

³⁶ Dnešní východní Turecko.

³⁷ Anatolie – název pochází z dob Římské říše. Odvozen ze starořeckého ἀνατολή *anatolē* „východ“. Nyní se používá pojmenování Malá Asie - poloostrov mezi Středozemním, Egejským, Marmarským a Černým mořem.

Malou Asii, znemožnili tak nebo alespoň velice znesnadnili poutníkům ze západu cestovat do Svaté země.³⁸

K vpádům Turků na byzantské území docházelo opakovaně, ale vždy si s vetřelci dokázaly byzantské armády poradit a vyhnat je. Jenže se stále více se rozpínajícím islámem, si císař Alexios I. Komnenos začal uvědomovat, že ochranu svých území bez pomoci ze zahraničí nezvládne. Byl to ale velice schopný diplomat. I přesto, že křesťanská církev byla již rozdělena schizmatem, oslovil přímo papeže v Římě. Nikoliv však proto, aby mu pomohl vyhnat Turky z Malé Asie, ale aby se podílel na osvobození křesťanů na Východě a na jejich vymanění z muslimského jha. Bohužel jeho předpoklad, že touto prosbou zasáhne do srdcí a myslí zbožných křesťanů na Západě, mu nevyšel.³⁹

Papež Urban II. na veřejném shromáždění 27. listopadu 1095 po církevním koncilu v Clermontu, seznámil všechny přihlížející s tragickou situací křesťanů na Východě a vyzval všechny křesťany na Západě, aby povstali a pomohli svým spoluvěřícím ve Svaté zemi od útlu, násilí a znesvěcování svatých míst tureckými nájezdníky. Tato řeč je považována za vyhlášení 1. křížové výpravy.

Odezva byla enormní. Bylo jasné, že přípravy na tak obrovské tažení zabere spoustu času a nemálo finančních prostředků. Taktické vyčkávání na příznivější klimatické podmínky pro tak důležitou cestu ale nijak nezastavilo ohromnou masu lidí z nižších vrstev, kterou vyburcovala k okamžité cestě na Východ řada charismatických lidových kazatelů. Nejznámějším byl Petr z Achery u Amiensu, zvaný také Petr Poustevník.⁴⁰

Nesourodé, nezvladatelné a neprofesionální davy zchudlých rytířů a sedláků, hladových bezzemků a žebráků bez prostředků, zástupy prostých mužů a žen, dokonce i dětí, vyrazily nadšeně osvobodit Jeruzalém. Tito „lidoví křižáci“ dozajista pojali svou cestu na Východ s tím jediným a bohulibým cílem, a to osvobodit všechna svatá místa od bezvěrců a dostat se do míst, kde již nikdy nepocítí hlad ani žízeň.

---

³⁸ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 16.

³⁹ Tamtéž, s. 25-26. Srovnej FLETCHER, R. *Kříž a půlměsíc: křesťanství a islám od Muhammada po reformaci*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. Kolumbus, s. 62-63.

⁴⁰ ČERNÝ, Václav. *Templáři, křižáci a kacíři ve starých francouzských kronikách*. Vyd. 2., Pod tímto titulem a v nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2009. Europa (Academia), s. 53-55.

Bohužel s přibývajícími kilometry v nohách se začaly u „osvoboditelů“, které víra v Boha hnala v před, projevovat stále více i lidské pudy nebo reflexy, jako jsou hlad, žízeň, únava, nemoci a strádání, strach z neznámého prostředí, na které nebyli připraveni ani vycvičení. Když se k tomu přidalo i ohromení a fascinace z neznámého bohatého světa, plného nových a dosud neviděných věcí, kterými byla byzantská města pro obyvatele Západu přeplněna, převládl u nich živočišný pud nad křesťanskou zdrženlivostí a úctou k bližnímu. Tito lidé začali drancovat, krást a zabíjet i místní křesťanské a židovské obyvatele. Většina účastníků takovýchto živelných výprav skončila neslavně. Byla pobita, aniž by jakkoliv přispěla ke svaté válce.⁴¹

Skutečně připravení, vojensky vycvičení a dostatečně vyzbrojení velmoži, kteří před výpravou skládali slib a byli označeni znamením kříže⁴², se na cestu za záchranou Jeruzalémské svatyně vydali až koncem srpna 1096. Na jaře 1097 dobyli Nikaju v Anatolii, v únoru 1098 Edessu a po ročním obléhání v červnu 1098 obsadili Antiochii. 15. července 1099 dobyli Jeruzalém a většinu jeho obyvatelstva povraždili. Nový vládce Jeruzaléma byl zván titulem „Ochránce Božího hrobu“.

1. křížová výprava byla všeobecně považována za úspěšnou s tím, že splnila svůj účel, a že od této chvíle bude nutné nabytá území pouze vojensky kontrolovat. Jenže rozpínavost a síla islámu byla urputná. Život křižáků, od dobytí Jeruzaléma až do 28. května 1291, kdy padlo poslední město Palestiny v držení křesťanů zvané Akkon, se skládal z neustálých bojů s muslimy, kteří se snažili rozšířit svá území na západ.⁴³

V průběhu všech křížových výprav, zakládali křižáci na dobytých územích feudální panství západoevropského stylu zvané křižácké státy, které pak koncem 13. století na území Palestiny všechny téměř najednou zanikly. Na řeckém území postupně zanikaly v průběhu 13. století.⁴⁴

---

⁴¹ DUGGAN, Alfred. *Křižácké výpravy*, s. 25-27. Srovnej HROCHOVÁ, Věra a Miroslav HROCH. *Křižáci ve Svaté zemi*. 2., upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. Kolumbus, s. 14-15.

⁴² Odtud název *křižáci* – z lat. *crucesignati*.

⁴³ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 215-222. Srovnej NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291: krvavý zánik křižáckých států*. 1. vyd. Ilustrace Graham Turner. Praha: Grada, 2010. Válečná tažení.

⁴⁴ HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci v levantě*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1975. Kolumbus, s. 90.

1.2. Vznik Řádu a jeho vývoj

Armády složené ze skutečných rytířů, které se po vyhlášení 1. křížové výpravy vydávaly na záchrannou misi za osvobození Jeruzaléma, byly již dostatečně vycvičeny a připraveny na případná vojenská nebezpečí číhající od nepřítele. Jenže je nutné si uvědomit, že pod termín „vojenské tažení“ nelze zahrnout jen pojmy boj, bitva, vítězství či prohra, ale i zranění, bolest, nemoc, psychické problémy, smutek, strádání a další a další výčet člověku přirozených potřeb a reakcí. Součástí doprovodu vojenské části výpravy určitě byl jakýsi lékař či ranhojič, ale skutečností je, že středověk byl v Evropě v oblasti hygieny, zdravotnictví, prevence a vůbec informovanosti o těchto oblastech na velmi nízké úrovni. Důležitost včasného ošetření a léčby v případě zdravotních problémů, které by mohly vzniknout na cestě do vzdálených a neznámých destinací či v samotném boji, tím výpravy tím značně poškodit a oslabit, řešil asi jen málokdo. Na cestě pak rytíři zjišťovali, že lékařská péče v Zámorí je na mnohem vyšší úrovni než v Evropě a to hlavně díky mnohem pokročilejším znalostem Židů a Arabů. Řada rytířských řádů tak své zaměření v počátcích své existence zacílila právě na lékařskou a charitativní pomoc poutníků a bojovníků přicházejících navštívit nebo ochraňovat pro křesťany posvátná místa.⁴⁵

U Řádu sv. Lazara došlo k přetvoření bratrstva složeného z bojovníků nemocných malomocenstvím a vyvržených z ostatních bratrstev, na organizovaný duchovní řád s rytířskou složkou. Řád nikdy o členy neměl nouzi. Už jenom proto, že středověké chápání nemocí zahrnovalo pod malomocenství většinu nevyléčitelných chorob. Chování k malomocným v křižáckých státech bylo velmi tolerantní. Možná i proto, že islám považoval lepru⁴⁶ za nemoc jako jakoukoliv jinou a nebral ji, na rozdíl od obyvatel západní Evropy, za projev božího hněvu.⁴⁷

1.2.1. Možné datace počátku Řádu

I když je, jak již bylo dříve zmíněno, vznik Řádu sv. Lazara nedílně spojován

---

⁴⁵ BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 96.

⁴⁶ Tato choroba se šířila již ve starověku, především na Středním Východě, Africe a Asii. Známá byla též ve starověké Číně, u Chetitů a v Mezopotámii. Pod malomocenství byly řazeny i nemoci s dermatologickými projevy aniž by byly leprózní povahy nebo i onemocnění syfilidou. Takto nemocní lidé museli nosit u sebe zvonek, kterým měli za povinnost dávat na vědomí okolí svou blížící se přítomnost, aby měli ostatní lidé dostatek času se před nemocnými schovat do bezpečí.

⁴⁷ NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291*, s. 30. Srovnej TYERMAN, Christopher. *Svaté války*, s. 257.

s křížovými výpravami, je uváděno několikero podstatně dřívějších dat, ke kterým špitál sv. Lazara vztahuje své počátky. Hovoří se například o tom, že kořeny, na které navázal a ke kterým se hlásí, sahají ještě do doby před vznikem našeho letopočtu.

Počátky Řádu jsou také spojovány se vznikem původně židovského špitálu pro malomocné za doby vlády Hasmonovců⁴⁸ již kolem roku 125 před Kristem. Zakladatelem tohoto špitálu měl být Johanes Hyrcanus⁴⁹. Tento velekněz a vládce Jeruzaléma jej založil před hradbami města Jeruzalém. Útočiště mu poskytlo údolí řeky Cedron v blízkosti svatoštěpánské brány, severně od Tankredovy věže, která tehdy ještě nestála. Kontinuita tohoto původně židovského špitálu, až do dob křížových výprav, ale není jasně doložitelná.⁵⁰

Potomní francouzský král Jan II. Dobrý (1350-1364) zase datuje počátky Řádu do roku 72 po Kristu, kdy vládl císař Vespasián (69-79). Toto datum lze nalézt v dochované listině z 25. června 1343 tohoto normandského vévody. Dle dokumentu již v té době existovalo charitativně založené bratrstvo, jež bylo předchůdcem tohoto Řádu.⁵¹

Jako další možnou variantu vzniku a existence Řádu lze brát zmínku v bulle *Inter Assiduas* papeže Pia IV. z roku 1565, kde se odkazuje na charitativní společenství rozšířené po celém světě. Toto společenství navázalo na myšlenky sv. Basila Velikého⁵² a které dalo základ pro vznik tehdy ještě pouze duchovního, nikoliv rytířského řádu.⁵³ Papež se zde zmiňuje především o členech Řádu sv. Lazara. Na základě tohoto dokumentu, ze kterého je zjevné, že se celá staletí členové Řádu řídili řeholí sv. Basila, ho lazariáni považovali za svého zakladatele. Zde bychom tedy

---

⁴⁸ Dynastie Hasmonovců vzešla z Šimona Makabejského, jenž byl příslušníkem rodiny Makabejských. Název hasmonovské dynastie (hebrejsky חשמונאים Chašmonajim) je odvozen od Hašmonaje, jenž byl otcem Matatjáše, který spolu se svým synem roku 167 př. n. l. zahájil makabejské povstání proti seleukovské nadvládě a znesvěcování Hospodinova Chrámu v Jeruzalémě. Podle SCHÄFER, Peter. *Dějiny židů v antice od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 45-61.

⁴⁹ Syn Šimona (Judy) Makabejského, člena vládnoucí dynastie.

⁵⁰ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 33.

⁵¹ BARTÍK Z WINTERBERGU, Milan. Historie Řádu svatého Lazara – 1. část. *Duše a hvězdy: Časopis psaný katolíky nejen pro katolíky* [online]. [cit. 2016-06-29]. Dostupné z: <https://cirkev.wordpress.com/2011/03/25/historie-radu-svateho-lazara-1-cast/>

⁵² Sv. Basil Veliký (330-379). Jeho působení spadá do doby vlády papeže sv. Damasa I. (366-384) a císařů Juliana Apostaty (361-363) a Valentiniana I. (364-375).

⁵³ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 33. Srovnej BUBEN, s. 158.

hovořili o vzniku Řádu někdy po roce 361.⁵⁴ Tomu ale odporuje svědectví sv. Řehoře Naziánského, který tvrdí, že sv. Basil Veliký roku 369 sice založil leproserii⁵⁵, ale za hradbami Caesareje.⁵⁶

To však nic nemění na skutečnosti, že je doložena existence jeruzalémské leproserie z dob vlády byzantských císařů Justiniána (527-565) a Heraclia (610-641) a vlády Karla Velikého (800-814) s patnácti malomocnými a dvěma ošetřujícími mnichy z Arménie, kteří se řídili Basilovou řeholí a věrohodnými svědectvími poutníků do Svaté země od 9. do 11. století.⁵⁷

O mnoho století později ale Řád sv. Lazara navázal na existenci a tradici již velmi uznávané instituce tzv. Jeruzalémského špitálu, jehož součástí byl právě špitál sv. Lazara za hradbami⁵⁸, špitál Santa Maria Latina⁵⁹, resp. špitál sv. Jana⁶⁰ a ženský špitál sv. Máří Magdaleny.⁶¹ Takto rozdělený ho našli křižáci, když v roce 1099 dobyli Jeruzalém.

1.2.2. Osamostatnění Řádu⁶²

K rozdělení špitálu na dříve zmíněné tři instituce vedla nutnost zaměřit se na své vlastní úkoly a činnosti a utvořila se tím tak oddělená samostatná bratrstva. Z důvodu nebezpečnosti a nakažlivosti choroby malomocenství⁶³, na jejíž léčbu se

---

⁵⁴ <http://cirkev.wordpress.com/2011/03/25/historie-radu-svateho-lazara-1-cast/>. Srovnej BUBEN, s. 158.

⁵⁵ Leproserie, leprosarium, *lek.* ústav, nemocnice nebo osada pro nemocné malomocenstvím, leprou. Podle LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmů : 30000 hesel.* Litvínov: Dialog, 2007.

⁵⁶ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 34.

⁵⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích.* Praha: Libri, 2002, s. 158.

⁵⁸ Vedený arménskými basiliány.

⁵⁹ Pro poutníky z latinských zemí.

⁶⁰ Vedený latinskými zřejmě benediktinskými mnichy.

⁶¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 158-159.

⁶² V Kevelaerské deklaraci velmistra a patriarchy, Jeho Excelence don Carlose Gereda de Bourbon sepsané k 900 výročí královského uznání Řádu svatého Lazara Jeruzalémského 27. května 2012 se v prvním článku dozvídáme, že „Bratrstvo sv. Lazara bylo zformováno počátkem 12. století a poprvé uznáno darovacím dokumentem francouzského krále Ludvíka VI. v roce 1112, krátce nato podobným dokumentem anglického krále Jiřího II. před rokem 1121 a jeruzalémským králem Fulkem v roce 1142“. (Příloha 1) Podle Stanoviska: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání řádu sv. Lazara Jeruzalémského. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/>

⁶³ Malomocenství – lepra. Onemocnění způsobené bakterií *Mycobacterium leprae*. Vyskytuje se převážně v tropických oblastech. Vyvíjí se a probíhá velmi dlouho. Postihuje kůži, sliznice a nervy. Na

špitál sv. Lazara zaměřoval, musel být veden odděleně od špitálu sv. Jana. Do čela obou byl bullou papeže Paschalla II. roku 1113 jmenován řádový bratr Gerard. Tentýž papež bullou z roku 1115 změnil dosavadní řeholi lazariánů z řehole sv. Basila na řeholi sv. Augustina. Tím tak také umožnil v budoucnu přidat k charitativní činnosti Řádu i náplň bojovou.

Stále více docházelo k evidentnějšímu oddělování johanitů a lazariánů. K jednomu z prvních zjevných momentů postupného oddělování, patřil přechod Rogera Boyanta, rektora špitálu sv. Jana do špitálu sv. Lazara, kde se roku 1120 stal mistrem. Do této doby byla obě bratrstva pod vedením jednoho mistra, bratra Gerarda, který v tomto roce zemřel. Jeho nástupce, bratr Raymond du Puy, dal svolení k tomu, aby každé bratrstvo mělo svého vlastního mistra, neboť z jednotného vedení obou špitálů plynula řada problémů. Jedním z hlavních důvodů bylo, že Řád sv. Lazara bylo z pozice náplně své činnosti, velmi specifické uskupení. K osamostatňování také přispělo to, že k lazariánům vstupovali i rytíři z ostatních řádů, jež byli sami zasaženi leprou. Pro jejich práci v Řádu pak bylo velkým ulehčením to, že se nemuseli tolik obávat kontaktu s ostatními stejně nemocnými. U Řádu templářů je možné dokonce najít pravidlo⁶⁴, že takto nemocní rytíři musí přestoupit k Řádu sv. Lazara.⁶⁵ Definitivním potvrzením samostatnosti obou rytířských řádů byla v roce 1154 bulla Anastasia IV. *Christianae fidei religio* a roku 1162 bulla Alexandra III. *Omne datum optimum*.⁶⁶

Příchodem Rogera Boynta⁶⁷ do Řádu sv. Lazara, jako samostatného mistra, se

---

kůži, která může ztrácet citlivost, se objevují skvrny, které vředovatí a hojí se jizvami. Dochází k výraznému poškození různých částí těla (např. ztráta článků prstů). Existují různé formy, některé jsou přenosné. Léčba trvá mnoho let. Podle VOKURKA, Martin a Jan HUGO. *Praktický slovník medicíny: 4000 lékařských termínů se srozumitelným výkladem*. 2., revidované vyd. Ilustrace Šárka Poupětová. Praha: Maxdorf, 1994. Onemocnění leprou lze rozdělit do čtyř fází: první se projevuje vznikem lézí, které se mohou u imunitně silného jedince ztratit. V opačném případě dochází k rozvoji tuberkulózní či lepromatózní formy. Tuberkulózní forma je málo infekční a často vede k uzdravení. Lepromatózní forma vede k rozvoji mnohočetných ložisek – leprou, které vedou k deformaci tkáně a kůže. Dochází ke vzniku vředů na kůži, nosní a ústní sliznici. Dochází tak ke ztrátě charakteristických rysů. Takto postižené osoby jsou nazývány lidmi se „lví tváří“. Tato fáze onemocnění je velmi nakažlivá a procento možnosti vyléčení se blíží nule. Podle DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 30.

⁶⁴ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 35.

⁶⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 158.

⁶⁶ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 35.

⁶⁷ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the

Řád v podstatě osamostatnil, postavení Řádu se upevnilo, Řád se rozvíjel a šel dále již svou samostatnou cestou. Od roku 1123 je Řád sv. Lazara zmiňován jako samostatný rytířský řád. Přesto ale oficiálně jako řád „rytířský“ byl uznán až 11. dubna 1255 bullou *Cum a Nobis Petitur* papeže Alexandra IV. (1254-1261) a zároveň mu tím byla oficiálně přiznána řehole s. Augustina.⁶⁸ (Příloha č. 1) Zvěsti o kvalitách Řádu se začaly šířit i za hranice Svaté země. Jeho dobrá pověst byla známa jak na středním východě, tak i v západní Evropě, kde pod papežskou ochranou začal zakládat komendy. Nejen, že časem počet členů nakažených leprou klesal, ale snad i proto, že hrdinný charakter členů, vstupujících do Řádu, kteří buď již byli nakaženi leprou, nebo věděli, že se při výkonu své práce touto nemocí nakazí, vedl papeže Innocence IV. k tomu, že roku 1253 zvláštní bullou povolil jmenovat do funkce velmistra Řádu zdravého rytíře.⁶⁹

Roku 1262 papež Urban IV. bullou *Circa Prelatum Jerosolymitanorum* umístil Řád sv. Lazara sídlícího v Akkonu výhradně pod ochranu a autoritu Jeruzalémského patriarchy. Tím mu vyhradil právo používat všech privilegií, které mohly požívat jen a pouze církevní řády.⁷⁰ (Příloha č. 1) Roku 1265 je z nařízení papeže Klementa IV. (1265-1268) katolické duchovenstvo povinno posílat nemocné nakažené leprou výhradně do špitálů a nemocnic Řádu sv. Lazara. Ostatní leprosáři musela spadat pod jeho řádové vedení.⁷¹ Logicky tak Řád začal nabývat i řádového majetku. V této době již po celé Evropě spravuje nejen leprosáři, špitály, hospice a kostely, ale i své vojenské posádky a hrady.

Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012. s. 8. [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

⁶⁸ Stanoviska: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání řádu sv. Lazara Jeruzalémského. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/>, BOAS, Adrian J. *Archaeology of the military orders: a survey of the urban centres, rural settlement and castles of the Military Orders in the Latin East (c. 1120-1291)*. London: Routledge, 2006. s. 7.

⁶⁹ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 37. Srovnej BUBEN, s. 160.

⁷⁰ Stanoviska: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání řádu sv. Lazara Jeruzalémského. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/>

⁷¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 160.

1.2.3. Charitativní vs. bojová činnost Řádu

Samotné umístění špitálu před hradbami Jeruzaléma předpokládalo, že špitálně-samaritánský směr Řádu nezůstane jediný, na který se zaměří. Přestože členové Řádu trpěli nakažlivou a nevyléčitelnou chorobou, pečovali o nemocné v pokročilejším stádiu nemoci, ale byli schopni i bojovat, dokud jim to jejich zdravotní stav dovoľoval. Bojová a vojensko-rytířská složka řádové činnosti stále více nabírala na důležitosti a bylo evidentní, že s jejich bojovou silou je třeba do budoucna počítat. Reputace Řádu nestoupala jenom díky humanitárně-špitální nebo monasticko-církevní činnosti, ale hlavně také díky vojensko-rytířským úspěchům na válečném poli. Tomu, že rytíři tohoto Řádu požívali značné důvěry v jejich schopnosti, odhodlání připravenosti a naprosté spolehlivosti svědčí fakt, že dostali za úkol střežit a bránit řadu významných hradů, jako byl Kharbet el Zeitha a Madjel el Djemeriah.⁷²

Je nutné poznamenat, že u ostatních řádů, jsou ze zápisů v kronikách a dobových pramenech dosti přesné statistiky o počtech padlých a přeživších členech těchto řádů. U lazariánů tomu tak není, protože pokud bitva skončila prohrou, ve většině případů z členů Řádu sv. Lazara nepřežil nikdo. Maximálně korouhevník, který měl za úkol zachránit prapor Řádu. Důvodem tohoto totálního nasazení k boji byla samotná nemoc bojovníků, kteří neměli naděje na uzdravení. To, že čestně padnou v boji za víru, o což ve svých modlitbách dnes a denně prosili Boha, a nebudou muset umírat jako nemohoucí v hrozných bolestech, kdy už nebudou nikomu platní, bylo hnací silou těchto rytířů. Často si nechávali přivazovat zbroj k nemocí oslabeným rukám, z nichž jim odpadávaly hniјící kusy masa, a které již nebyly schopny udržet zbroj. Pro současného člověka i s tou největší fantazií je skutečně nemožné si představit utrpení, které tito lidé museli prožívat.

Příkladem statečnosti byl pro nemocné členy Řádu samotný, již od jeho 10 let leprou nakažený, ale velice schopný taktik, jeruzalémský král Balduin IV. (1173-1185), jenž byl také velkým stoupencem Řádu a po jehož boku rytíři vybojovali řadu bitev. Lazariáni navíc tvořili jeho osobní stráž, protože jako jediní se nemuseli obávat nákazy. Příkladem vítězství lazariánů, společně s templáři pod vedením Balduina,⁷³ je slavná bitva u Montgisardu z 25. listopadu 1177, kde družinu sultána Saladina

---

⁷² Tamtéž, s. 159.

⁷³ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 9-11.

donutili do posledního muže k ústupu zpět do Egypta.⁷⁴ Po Balduinově smrti však byli 4. července 1187 křesťané v bitvě u Hattínu Saladinem na hlavu poraženi. Ten záhy navíc 2. října získal Jeruzalém a následně obsadil téměř celé Jeruzalémské království.

1.2.4. Posledních 100 let ve Svaté zemi

Po téměř 200letém trvání neustálých bojů mezi muslimy, kteří se snažili rozšířit svá území na západ a křesťany, kteří bojovali křížovými výpravami za osvobození svých posvátných míst od nevěřících uchvatitelů, zbyl následovníkům Krista z Jeruzalémského království pouze úzký pás země při Středozemním moři s hlavním městem Akkon. Toto město, do této doby ovládané muslimy 12. července 1191 kapitulovalo při obléhání křesťanskými vojsky francouzského krále Filipa Augusta a anglického krále Richarda Lví Srdce, která se v rámci 3. křížové výpravy vydala opět neúspěšně dobýt zpět Jeruzalém. Na osvobozování Akkonu se rytíři sv. Lazara velmi aktivně podíleli.⁷⁵

Po osvobození Akkonu se jako vždy Řád usídlil před hradbami města. Tentokrát se brána, u které zakotvili, jmenovala podle jednoho z patronů Řádu sv. Lazara. Obsadili také část pobřeží, a na předměstí Mont Musard vybudovali kostel a špitál se dvěma sty malomocnými.⁷⁶

Za období, kdy měli lazariáni své řádové sídlo v Akkonu, se aktivně podíleli na řadě významných bitev. Zmíním zde jen několik „nejdůležitějších“, i když lepší označení bude „nejznámějších“. Každá bitva je pro jakéhokoliv jejího účastníka v daném okamžiku ta „nejdůležitější“, ať již přijde či nepřijde o to nejcennější co má. O život. A lazariáni šli do každé bitvy s přesvědčením, že to nejcennější darují a tím splní svou svatou povinnost.

Lazariáni se mj. podíleli např. na dvoudenní bitvě u Gazy⁷⁷, kde nepřežil jediný a v jejichž čele bojoval poslední malomocný velmistr svatolazarského Řádu, bratr Garnier. Nebo v rámci 7. křížové výpravy⁷⁸ se společně s vojsky Ludvíka IX. (1214-

---

⁷⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 159. K tématu srovnej TYERMAN, Christopher. *Svaté války*, s. 350-358.

⁷⁵ K tématu BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 156-160

⁷⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 159.

⁷⁷ Známá jako bitva u La Forbie 17. – 18. 10. 1244

⁷⁸ DUGGAN, Alfred. *Křížácké výpravy*, s. 193-201.

1270) účastnili dobytí egyptského přístavního města Damietty⁷⁹.

Celých 100 let dokázali díky vlastní flotile zásobovat své sídlo až do doby, kdy po všech dalších vyhlášených, neúspěšných křížových výpravách, byli i poslední křesťané nuceni opustit Svatou zemi. 5. dubna 1291 se pod hradbami Akkonu objevily armády sultána Ašrufa, které si přivedl z Damašku a Káhiry. Osazenstvo města čítalo kolem čtyřiceti tisíc lidí včetně žen a dětí. Jedinou jejich výhodou byl přístup k moři a možnost přísunu vody a potravin z ostrova Kypr. Prázdné lodě odvážely z Akkonu zpět na Kypr ženy a děti do bezpečí. Evakuována byla i větší část johanitského špitálu, nemocní a ranění. Bohužel malomocným ze svatolazarského špitálu by žádný přístav zakotvit nedovolil a tak rytíři tohoto Řádu museli bojovat nejen o vlastní životy, ale i o životy svých malomocných svěřenců.

Ve městě tak zbyli členové vojenských řádů johanitů, templářů, lazariánů a německých rytířů společně s Angličany, Francouzi a Italy. Když 4. května přijela do města pomoc čítající asi stovky rytířů a dvou tisíc pěšáků v čele s kyperským králem Jindřichem II., bylo všem jasné, že jde o poslední pomoc, kterou mohou očekávat. Všichni v tak beznadějně situaci, kdy Ašruf 18. května nařídil generální útok na město, zapomněli na své dosavadní spory a v boji proti společnému nepříteli spojili své síly. Bohužel ztráta tzv. Prokleté věže způsobila, že muslimové vnikli do města a rozptýlili se do všech ulic a náměstí. Kdo měl štěstí a stihl uniknout z města, dostal se s pomocí nevelkého počtu malých jachet na galéry kotvící na otevřeném moři a odplul tak do bezpečí. Kdo toto štěstí neměl, byl buď muslimy zabit, nebo prodán do otroctví. Při obraně svého špitálu před branami města nezůstal naživu žádný člen Řádu sv. Lazara. Svůj život položili všichni kromě jeho velmistra s doprovodem, který v té době přebýval mimo Akkon, ve Francii.

Osud Akkonu postupně postihl i ostatní dosud francká města na Východě.⁸⁰

1.3. Expanze Řádu do Evropy

Po nuceném opuštění Levanty začal díky své velmi dobré reputaci Řád své

---

⁷⁹ 6. 6. 1249

⁸⁰ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 159. BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*, s. 215-222. Srovnej k tématu NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291*.

působení rozšiřovat po celé Evropě. V této době bylo zaměření Řádu cíleno hlavně na péči o nemocné. Zvětšující se sítě obchodních cest totiž docházelo k masivnějšímu šíření malomocenství a tím i potřeby zakládání nových špitálů a leprosárií, což se dělo pod papežskou ochranou. Koncem 13. století jich bylo možné napočítat jen ve Francii na devět tisíc a v celé Evropě se jejich počet blížil devatenácti tisícům.⁸¹

Jak Evropa v průběhu 15. století získávala zpět sebedůvěru a docházelo k jejímu opětovnému rozkvětu, začala lepra z evropského kontinentu postupně ustupovat. Změnil se tím proto i důvod směřování činnosti Řádu do dalších let. Ten své působení zacílil na činnost v armádě a válečném loďstvu a přiblížil se tak ostatním rytířským řádům. Ztratil tím však svou exkluzivitu.

1.3.1. Kypr a komendy v dalších zemích Evropy

Po dobytí Akkonu muslimy lazariáni a členové dalších řádů, jako byli johanité, templáři a němečtí rytíři přesídlili na Kypr s představou, že tato situace je pouze dočasná, a až nastanou příhodné podmínky, vrátí se zpět do Svaté země. Takový stav už ale nenastal. Svatolazarští své sídlo proto natrvalo přesunuli z Kypru do Francie, kde našli pro své působení největší oporu a podporu.⁸²

V době, když měl Řád sv. Lazara ještě své domovské sídlo v Jeruzalémě, začal své působení rozšiřovat i do ostatních zemí Evropy, kde pod papežskou ochranou začal zakládat své komendy. Zřejmě jeho nejstarší doložená komenda v Evropě vznikla na území dnešního Švýcarska. Byla založena roku 1134 v Seedorfu u Flüelen v kantonu Uri. Základy další švýcarské komendy pod názvem Gfenn, položil účastník křížové výpravy Rudolf hrabě Rapeperswill roku 1217 v zürichském kantonu.

Majetkovou základnu Řád rozšířil získáním nemovitostí v Anglii, Skotsku, Německu, Čechách, Uhrách, Itálii apod. V Anglii⁸³ to byla komenda v hrabství

---

⁸¹ SUCHÁNEK, Jiří. O řádu svatého Lazara. *Heraldika - bulletin pro základní historické vědy*. Praha: Heraldická sekce Kruhu spolupracovníků Muzea těžby a zpracování zlata v Jílovém u Prahy, 1970, 3(4), s. 46.

⁸² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 160-161. DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 40. BĀRTÍK Z WINTERBERGU, Milan. *Historie Řádu svatého Lazara – 6. část. Duše a hvězdy: Časopis psaný katolíky nejen pro katolíky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://cirkev.wordpress.com/2011/04/26/historie-radu-sv-lazara-%e2%80%93-6-cast/>

⁸³ K tématu MARCOMBE, David. *Leper knights: the Order of St Lazarus of Jerusalem in England c. 1150-1544*. Reprint. Woodbridge: Boydell, 2004.

Leicestershire, založená roku 1135 sirem Rogerem de de Mowbray v Burton-Lazare. Ve Skotsku následně vznikla komenda v Linlithgow. Působení obou skončilo až v době reformace.⁸⁴

Ve druhé polovině 12. století začali křižáci vracející se domů postupně zakládat komendy na území Německa. Řád tím zde zakotvil také díky nejen morálním podporám dvou mohučských arcibiskupů, Siegfrieda II. (1208-1230) a Siegfrieda III. von Eppstein (1230-1249), a postupně se začal šířit po celém jeho území. V první etapě to bylo hlavně do oblastí Saska a Duryňska. Asi v polovině 13. století vznikla komenda Schlatt nedaleko Freiburgu v Breisgau. Ta ale byla po padesáti letech své existence převedena v roce 1362 na Řád sv. Jana Jeruzalémského. Jako další postupně vznikající německé komendy lze zmínit např. roku 1229 založenou komendu v Gothě, roku 1231 v Braunsrode u Heldrungen nebo z roku 1252 komendu a leproserii v Sangerhausenu. Komendu a leproserii v Megersheimu u Mohuče založenou roku 1253 museli lazariáni roku 1316 z důvodů velkých nákladů na provoz a následného zadlužení prodat.

Přesná datace pronikání Řádu dále na východ bohužel není k dispozici, jelikož řada dobových materiálů byla zničena v době husitských válek a prameny nemluví jednoznačně. Přesto řada odborníků na historii hovoří o druhé polovině 12 století. Jako konkrétní údaj, kdy si lazariáni zřídili v Ostřihomi v Uhrách první špitál, se uvádí rok 1181. Dalšími městy, kterými rozšířili seznam svých působišť, byla Vídeň a Praha. Uvádí se, že do Čech se Řád dostal na základě pozvání českého knížete a později českého krále Vladislava II. (1140-1172).⁸⁵ V 15. a 16. století docházelo v těchto zemích v důsledku reformačního úsilí a sporů s katolickou církví k ničení a konfiskaci řádového majetku.

Mezi významná sídla Řádu sv. Lazara patří velkopřevorství v Capuy s rozsáhlými majetky na Sicílii a v Kalábrii, které Řádu roku 1221 daroval císař Friedrich II. (1194-1250). Toto velkopřevorství se osamostatnilo roku 1517, kdy díky národnostním třenicím uvnitř Řádu došlo k jeho odštěpení od magistrátní komendy

---

⁸⁴ MILLER, Timothy S. a John W. NESBITT. *Walking corpses: leprosy in Byzantium and the medieval West*. London: Cornell University Press, 2014, s. 147-148.

⁸⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 169

ve Francii.

1.3.2. Francie⁸⁶

I když měl Řád po celé Evropě tisíce expozitur, je nutné jedné zemi věnovat zvláštní pozornost a v kapitole věnované expanzi Řádu do Evropy ji oddělit zvláštní podkapitolou od ostatních destinací, protože právě tato země hrála v dalším vývoji Řádu velmi specifickou úlohu.

Francie byla první zemí, kam Řád v roce 1149 vyslal ještě z Jeruzaléma svou první diplomatickou misi.⁸⁷ Přestože první byla již výše zmiňovaná švýcarská komenda, nejproslulejší byla ta, jež vznikla ve Francii na hradě Boigny u Orleánu, který Řádu věnoval roku 1154 král Ludvík VII. Do této bývalé komendy Boigny-sur-Bionne se uchýlila většina z přeživších členů Řádu po dobytí Akkonu a po krátkém pobytu na Kypru.⁸⁸

V červenci 1308 v Poitiers vydaným dekretem vzal Řád svatého Lazara pod svá ochranná křídla francouzský král Filip IV. Sličný (1258-1314). Přestože se tímto aktem dostali lazariáni pod dědičnou ochranu a patronát Ludvíka i jeho nástupců, nikdy se nestali řádem koruny ani vládnoucí dynastie. I tak ale všichni francouzští králové používali před svým jménem mezi ostatními i titul „Ochránce Řádu sv. Lazara“. Díky tomuto dekretu přežil Řád ve Francii v téměř nezměněné podobě až do roku 1830.⁸⁹

I přes toto silné postavení Řádu ve Francii, byly z postů římských papežů několikrát v průběhu 15. století činěny pokusy o začlenění lazariánů do jiných církevních řádů. Např. roku 1459 se papež Pius II. pokusil bullou sjednotit Řád sv. Lazara s Řádem Božího hrobu a s jím nově založeným Řádem Pany Marie Betlémské. Toto nařízení vůbec nebylo vzato na vědomí. Nebo roku 1489 se papež Innocenc III. pokusil Řád úplně zrušit a včlenit ho pod Řád sv. Jana Jeruzalémského z Rhodu

---

⁸⁶ K tématu BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 161-164. DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 40-49. Řád svatého Lazara: Historie. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/historie/>

⁸⁷ Pro zajímavost lze uvést, že pařížská čtvrť nazvaná St. Lazar bere svůj původ právě v těchto dobách.

⁸⁸ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 40.

⁸⁹ Tamtéž, s. 41.

a Malty. I tento pokus se ve Francii minul účinkem.⁹⁰

Během 16. století bylo učiněno ještě několik pokusů. Lazariáni však byli s Řádem johanitů tak úzce dějinně propojeni, že i když roku 1547 vydal francouzský parlament rozhodnutí o tom, že budou lazariáni johanitům podřízeni, k ničemu významnému vlastně nedošlo. Někteří přední členové Řádu sv. Lazara totiž byli současně johanité, a tak jedinou změnou, která nastala, bylo připodobnění symboliky obou řádů. Lazariánský řecký kříž byl zaměněn za osmihrotý maltézský. Přesto bullou z roku 1565 papež Pius IV. byl Řád sv. Lazara znovu obnoven.⁹¹

V roce 1607 založil francouzský král Jindřich IV. se souhlasem papeže Řád Panny Marie Karmelské,⁹² aby tak zdůraznil svou katolickou pravověrnost a roku 1608 jej spojil⁹³ s Řádem sv. Lazara. (Příloha č. 1) K faktickému spojení obou řádů ale nedošlo, protože členové byli vždy přijímáni odděleně. Přesto tento akt znamenal pro lazariány podstatnou změnu. Nejen, že od roku 1612 přesídlí řádoví velmistři do Paříže, ale vybírání člena na post velmistra záviselo na tom, jak oblíbený byl u krále. Dále pak záviselo na tom, zda byl členem rodu de Nerestang⁹⁴, královským ministrem vlády a od roku 1720 princem s královskou krví. Členství v Řádu začalo být chápáno jako výsada šlechticů. Růst významu Řádu se také projevil na honosnosti a zdobnosti řádových dekorací, jejichž počátky spadají do konce 16. století.⁹⁵

Věrní svého jména v oficiální pojmenování Řádu, zapojili se jeho členové i do vojenských akcí. V rámci stoleté války⁹⁶ mezi Anglií a Francií preventivně bojovali na obou stranách fronty. Za Francii se zapsali např. do bojů při slavném obléhání Orléansu v roce 1429 po boku Jany z Arku a v armádě vévody ze Saffolku podporovali

---

⁹⁰ V jiných zemích byly johanitům placeny tributy a někde byly řádové statky na johanity skutečně převedeny.

⁹¹ Tamtéž, s. 41.

⁹² K tématu SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012. s. 43. [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

⁹³ Vznikl nový řád *Ordre militaire et hospitalier de Saint Lazare at de Notre Dame du Mont Carmel*.

⁹⁴ Velmistrem řádu po splnutí byl ustanoven dosavadní velmistr řádu sv. Lazara Philibert markýz de Nerestang (1604-1620).

⁹⁵ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 43.

⁹⁶ Stoletá válka byl konflikt mezi Anglií a Francií v letech 1337–1453. Příčinou byl spor o nadvládu ve Flandrech a jihozápadní Francii. Jako záminka posloužilo odmítnutí nástupnictví anglického krále Eduarda III. na francouzský trůn. Podle *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Stoletá válka* [online]. c2016 [citováno 29. 06. 2016]. Dostupný z : https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Stolet%C3%A1_v%C3%A1lka&oldid=13792953

anglického krále Jindřicha VI. (1422-1461). Vrchol řádové slávy v 16. a 17. století se projevil i v oblasti bojů na moři a příslušné logistiky. Věhlas v oboru námořnictví se datuje již od dob, kdy se lazariáni usídlili v Akkonu. Pod vedením proslulého johanitského námořního velitele a zároveň svatolazarského velmistra Jean de Levisa (1557-1577) působila v 16. století eskadra řádových galer ve Středozemním moři. Viceadmirál Francie a velmistr Aimard de Clermont de Chastes (1593-1603) v době, kdy flotila Řádu nebyla plně využita v bojích, využil času ke zdokonalení výzbroje plavidel a jejich taktického využití. Roku 1612 se Řád pod vlastní vlajkou se smaragdovým křížem zúčastnil, jako součást, velké francouzské námořní expedice za tajemstvím řeky Nigeru. Členové Řádu nevynechali možnost zvýšit svoji prestiž ani účastí v bitvách na bojových polích třicetileté války. V roce 1666 se již s flotilou deseti lodí podíleli na pronásledování pirátů u Biskajském zálivu. V návaznosti na předchozí vojensko-námořnické úspěchy povolil Řádu Ludvík XIV. (1643-1715) 31. 10. 1669 založit na různých místech království několik námořních akademií.⁹⁷

Řádová reforma provedená ve funkčním období velmistra Filipa de Courcillon markýze de Dangeau (1693-1720) roku 1693, podnítila vznik řady nových komend ve Španělsku a jižním Nizozemí (dnešní Belgie). Členská základna se rozrostla o rytíře z Dánska, Polska, Saska, Skotska Švédska a Španělska. O členství projeví zájem i rytíři z Mantovy, Neapole a dokonce i ze vzdáleného Libanonu či Peru. Díky reformě se generální kapitula Řádu definitivně přesunula do Paříže.⁹⁸

Na základě rozhodnutí papeže Klementa XIII. (1758-1769) byl roku 1761 do svatolazarského Řádu včleněn mimo již existujícího Řádu Panny Marie Karmelské ještě Řád sv. Ducha. Vznikl tak „dvojřád“ sv. Lazara a sv. Panny Hory Karmel. Jenže 10. prosince 1772 ho bullou *Militarium Ordinum Institutio* papež Klement XIV. sekularizoval. Řád tak ztratil jakoukoliv závislost na římském papeži, stal se laickým, ale v žádné případě neztratil přízeň a ochranu francouzských králů.⁹⁹

Ač se velmistr Ludvík Stanislav hrabě z Provance snažil o záchranu Řádu a oddělil od něho řád sv. Panny Hory Karmelské, Francouzská revoluce ale byla

---

⁹⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 162. DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 44.

⁹⁸ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 163.

⁹⁹ Tamtéž.

nekompromisní. 30. 7. 1791 dekretem Ustavujícího národního shromáždění jako všechny královské a rytířské řády byli svatolazarští zrušeni a jejich statky, z rozhodnutí Národního shromáždění ze dne 17. 3. 1792, zkonfiskovány. Nakonec se mu Řád podařilo zachránit tím, že odešel do emigrace a z pozice čelního představitele Řádu získal řadu politických spojenců a stoupenců. Díky jeho aktivitám se členy Řádu mimo katolíků stala i řada pravoslavných a luteránů. Jakkoliv se ale Ludvík z exilu snažil udržet kontinuitu řádového života a řádové povědomí, nelze odsuzovat žádného z tehdejších rytířů za to, jak se tehdy postavil k organizaci vlastního života.¹⁰⁰ Zda položili život se zbraní v ruce či na popravišti v boji proti revoluci odešli do emigrace, sloužili Republice nebo Napoleonovi. Zda mysleli na krále, svou čest nebo na Francii. Nebo se „přízemně“ lidsky snažili zabezpečit svou rodinu, jméno a majetek pro další generace. Nelze odsuzovat nikoho, protože záleží vždy a jedině na člověku samotném, jak situaci vyhodnotí a jak se k ní postaví.

Když se po pádu Napoleonovy vlády po roce 1814 mohl Ludvík Stanislav vrátit zpět do vlasti a nastoupit na trůn jako Ludvík XVIII. (1815-1824), potvrdil nezávislost Řádu, obnovil jeho činnost a vrátil mu zpět královský charakter. Musel se ale vzdát velmistrovství. Zůstal tedy jako protektor a řízení Řádu převzala řádová rada.¹⁰¹

Roku 1830 vyhnala červencová revoluce z Francie i posledního řádového protektora, krále Karla X. (1824-1830), čímž se přerušil slibný vývoj Řádu. Karel X. se uchýlil do exilu v Čechách, kde pobýval na různých místech až do své smrti v roce 1836. Jeho smrtí Řád ztratil významnou tradiční oporu a jeho členská základna se rapidně zmenšila na pouhých 26 rytířů.¹⁰²

Zbylí řádoví rytíři nemohli dopustit takový tragický konec a obrátili se alespoň v myšlenkách k samotným kořenům Řádu. Spirituální pomoc, kterou našli v zemi svého původu, jim dodala sílu k odrazu od samého dna. Roku 1847 byl řádovou radou ustanoven duchovním protektorem řeckokatolický melchitský patriarcha Antiochie a celého Orientu, Alexandrie a Jeruzaléma Maxim III. Mazloum.¹⁰³ (Příloha

---

¹⁰⁰ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 46

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 163-164. DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 49.

¹⁰³ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the

č. 2) Duchovním velkopřevorem byl později jmenován řecko-melchitský arcibiskup Akkonu, Haify, Nazaretu a Galileje. Tímto aktem si Řád připomenul památku svrchovanosti Řádu z dob nejpevnějších křižáckých států v Levantě. Spolupráce s řecko-katolickým východem pomohla překonat Řádu nejtěžší chvíle a šířit myšlenky ekumenismu.¹⁰⁴

Ve statutech Řádu proběhla za dobu jeho existence řada změn a tyto nebyly vždy a ve všech případech korektní. Často se přizpůsobovaly osobním ambicím a rozmarům aktuálních panovníků.¹⁰⁵

1.3.3. Spory a vznik dalších řádových větví

Jak již bylo v jedné z předchozích kapitol zmíněno, došlo v roce 1221 k založení významného velkopřevorství v italské Capuy, které se v důsledku národnostních neshod uvnitř Řádu odštěpilo od generální kapituly v Boigny a vytvořilo roku 1517 separátní velkopřevorství kapujské.¹⁰⁶

Tyto a následující provedené kroky možná byly předznamenáním budoucího vývoje a sporů. Samostatným velmistrem této italské řádové linie totiž bullou ze dne 13. 11. 1572 papež Řehoř XIII. ustanovil savojského vévodu Emmanuela Philiberta III., změnil řádovou řeholi na cisterciáckou a zároveň španělské koruně přiřkl řádové majetky ve Španělsku. Tyto kroky logicky vyvolaly rozhořčení u francouzského patrona Řádu a následující vývoj byl jen dozvukem tohoto aktu. Na konci 16. století došlo k vytvoření tří separátních větví - francouzské, savojské a španělské.¹⁰⁷

Na rozdíl od francouzské větve, která pokračovala v živém rozvoji a rozmachu, italská větev procházela mnohými problémy. Dne 27. 12. 1816 byla spojena s mauricijským řádem, jenž výhradně pro katolickou šlechtu založil sardinský král Viktor Emanuel I. (1802-1821). Po roce 1831 se tato italská větev dopracovala na post obecného záslužného Řádu. Jako záslužný Řád sjednoceného italského království

Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 60. [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁰⁴BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 164. DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 49.

¹⁰⁵ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, 42.

¹⁰⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 162.

¹⁰⁷ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 42.

fungovala pak od roku 1867. Tento velice zajímavý rytířský „dvojřád“ sv. Mořice a sv. Lazara setrval po řadě proměn v Itálii až do dnešních dnů.¹⁰⁸

1.3.4. Působení Řádu v českých zemích

První zmínka o onemocnění malomocenstvím v českých zemích se objevuje poprvé v druhém díle Kosmovy kroniky obsahující dobové rozpětí let 1140-1320. Jako nemoc dobře známá je výslovně zmiňována a spojována s rokem 1282. Konec 13. a počátek 14. století je doba, do které lze datovat návrat účastníků křížových výprav zpět do Evropy. Lze tedy předpokládat, že toto byl důvod šíření malomocenství v českých a moravských městech a také důvod uvedení lazariánů do Prahy a vůbec českých zemí.¹⁰⁹

Společně se svým panovníkem Vladislavem II. (1140-1172) se čeští křižáci vydali na II. křížovou výpravu, jež byla reakcí na dobytí zámořské křesťanské pevnosti Edessa roku 1144. Předcházela tomu ale velmi silná, urputná a trpělivá agitace Bernarda opata z Clairvaux, který sice snadno přesvědčil k účasti Francii, ale němečtí panovníci, jejichž mohutnou vojenskou sílu bylo pro jeho podnik nutné získat, velmi dlouhou dobu odolávali. Přesto řadu německých knížat se mu přece jenom podařilo přesvědčit. V roce 1147 na sněmu v Řezně mu účast českých zemí na kruciátě přislíbil i biskup Jindřich Zdík. Bernard z Clairvaux pak osobně ještě napsal list, ve kterém se obrátil přímo na knížete Vladislava, veškerou českou šlechtu a český lid. Vladislav II. se společně se svou družinou 8. června 1147 připojil k výpravě Konráda III. a české vojsko se tak stalo součástí říšské výpravy.¹¹⁰ Jeho účast jistě nebyla v bojích bezvýznamná. Přinejmenším se zde vojenští velitelé naučili nové bojové taktice vycházející z odlišného terénu, poznali nové kulturní, politické a hospodářské poměry. V každém případě se zde seznámili s vlivem rytířských Řádů v zámoří.¹¹¹

Český kníže navázal velmi silný vztah s Řády templářů a johanitů, jejichž

---

¹⁰⁸ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 162.

¹⁰⁹ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 54.

¹¹⁰ Poněkud obsáhleji o české účasti na II. křížové výpravě vypovídá Letopis Vincencův. K tématu PRAGENSIS, Vincentius a JARLOCH. *Letopis Vincenciův a Jarlochův*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957. Živá díla minulosti (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění).

¹¹¹ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 56-58.

duchovní rytíře neopomněl pozvat do Českého království. K pozvání lazariánů ještě v této době neexistoval reálný důvod. Nakazit se a onemocnět leprou v našich klimatických podmínkách nebylo zas až tak jednoduchou záležitostí. Jakmile se na konci 13. století ale začal počet nakažených leprou zvyšovat, začali být takto nemocní jedinci od roku 1281 soustřeďováni do kostela sv. Lazara Na Zderaze před staroměstskými hradbami. Právě tedy od tohoto roku lze hovořit o přítomnosti svatolazarského Řádu v Praze, potažmo v Čechách.¹¹² Králové Václav IV., Jan Lucemburský a Karel IV. byli panovníci, kteří přiznali a potvrdili špitálu velké výsady. Bohužel období husitských válek znamenalo nejen pro kostel Na Zderaze, ale i pro celý Řád sv. Lazara v Čechách pohromu. Na dlouho se pak vývoj Řádu v českých zemích zastavil. I přes to, že v průběhu dějin proběhlo několik pokusů fungování kostela sv. Lazara obnovit, byl v roce 1788 nařízením císaře Josefa II. zrušen a přeměněn na kotlářskou dílnu. V roce 1901 byl i přes četné protesty zbořen.¹¹³

Existuje řada měst v Čechách, kde se můžeme setkat s místy, které lze dát do spojitosti s činností Řádu sv. Lazara. Bohužel jejich působení zde není možné věrohodně písemně doložit. Mezi taková místa patří např. předměstí Kolmark (Karlov) v Kutné Hoře, kde kutnohorský měšťan Štěpán Pirknar roku 1324 založil špitál s kostelem sv. Lazara. I přes zničení husity existoval až do roku 1833. Dále pak možná Řád působil v Jindřichově Hradci v leproserii na místě zvaném Klášteřík.¹¹⁴ Další město, které lze zmínit je Litomyšl. Ani zde však u existujících lazaretů pro malomocné ve 2. polovině 14. století a poč. 15. století nelze doložit přímou souvislost s lazariány. Také nápad Františka Antonína hraběte Šporka zasvětit na svém panství v Kuksu nad Labem špitál a kostel sv. Lazaru patří do sféry spekulací. Uvádí se také, že stejnojmenný kostel existoval v Olomouci a i v dalších městech na Moravě. Bohužel ale ani u jednoho z nich není spojení s Řádem písemně doloženo.¹¹⁵

Skutečnou stopou lazariánů na českém území, která je neoddiskutovatelná, je hrob plukovníka pěšího královského pluku Filipa Antonína de Rigaud barona de Vaudreuil, příslušníka nejstarší francouzské šlechty v kostele augustiniánů v Praze na

---

¹¹² DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 59.

¹¹³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 169.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 169-170.

¹¹⁵ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 60.

Karlově. Tento skutečný rytíř Řádu sv. Lazara, který se natrvalo usídlil v Praze, padl při bojích s rakouskými vojsky obléhajícími Prahu dne 5. 8. 1742.¹¹⁶

Bohužel ani poslední královský protektor svatolazarského Řádu Karel X., který svou emigraci trávil na různých místech v Čechách, nepřiměl rytíře, kteří s ním udržovali kontakt, aby přispěli k rozšiřování Řádu po Českém království.¹¹⁷

---

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

2. Organizace a struktura

V předchozích kapitolách byla stručně nastíněna historická, kulturní, politická a náboženská situace, která byla, když ne příčinou, tak alespoň velmi důležitým faktorem, který vedl ke vzniku a činnosti Vojenského a špitálního Řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského¹¹⁸. Než se dále dostaneme k činnosti Řádu ve 20. století, jež řada autorů zabývající se tímto tématem považuje za novou kapitolu Řádu, je ještě nutné zmínit se o vnitřní struktuře a organizaci Řádu.

2.1. Zaměření a poslání Řádu

Řád se svým špitálním zaměřením soustřeďuje na péči a pomoc trpícím a nemocným. Je to ekumenický řád, z čehož vyplývá, že je otevřený i pro členy ostatních nekatolických křesťanských církví. Proto není v ničem podřízen katolické církvi a není zařazen do soustavy katolických řádů.¹¹⁹

Jeho posláním je:¹²⁰

- *podporovat a bránit křesťanskou víru*
- *pokračovat ve své historické podpoře křesťanů ve Svaté Zemi*
- *podporovat, chránit a pomáhat chudým, nemocným a postiženým, zvláště těm, kdo trpí leprou a podobnými chorobami, u nás především onkologicky nemocným (podpora hospiců), pomáhat lidem postiženým katastrofami všeho druhu*
- *prosazovat a zachovávat principy křesťanského rytířství*
- *usilovat o jednotu křesťanů*
- *následovat Kristovo učení*
- *svými aktivitami na charitativním, humanitárním, zdravotnickém a vzdělávacím poli se Řád snaží podporovat splnění cílů a principů Charty Spojených národů a zákonů Evropské unie*

---

¹¹⁸ Latinsky *Militaris Hospitalis Ordo Sancti Lazari in Ierusalem*, *Ordo Sancti Lazari in Ierusalem*, francouzsky *Ordre Militaire et Hospitalier de Saint-Lazare de Jérusalem*, anglicky *The Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem*, německy *Der Militärische und Hospitalische Orden des Heiligen Lazarus von Jerusalem* – zkratka OSLJ.

¹¹⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 155-156.

¹²⁰ Řád svatého Lazara. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/>

2.2. Patroni Řádu

- **Sv. Lazar**

Tento světec, podle něhož Řád bere své jméno, je i jeho hlavním patronem. Jeho přítel Ježíš ho navštěvoval v Betanii, kde žil se svými dvěma sestrami Marií a Martou. Když Lazar zemřel, navštívil Ježíš jeho hrob až po čtyřech dnech a vyzval ho, aby jako vzkříšený vyšel ven. Lazarův hrob se nacházel v areálu kláštera pod Olivetskou horou, 24 schodů pod úrovní ulice. Podle východní tradice se stal biskupem na Kypru, podle tradice západní to bylo v Marseille. Sv. Lazar se stal patronem řezníků, žebráků, hrobařů, malomocných a leproserií.¹²¹ (Příloha č. 3)

Barvou, která charakterizuje naději a kterou s sebou sv. Lazar přináší do Řádu je barva zelená.¹²²

- **Panna Marie**

Matka Boží Panna Marie patří mezi další, neméně důležité patrony Řádu. Je charakterizována barvou bílou, jež je barvou čistoty.¹²³ (Příloha č. 4)

- **Sv. Basil Veliký**

Basileios, jinak také zvaný Basil, se narodil kolem roku 330 v kapadocké Kaisarei v zámožné křesťanské rodině. Patří do skupiny tří nejvýznamnějších raně křesťanských teologů 4. století, tzv. kapadockých otců.¹²⁴ Žil asketickým životem mnicha. V Sýrii, Palestině, Mezopotámii a Egyptě se seznamoval s životem místních poustevníků. Bránil pravoslavnou víru proti ariánství. Kolem roku 358 založil na rodinných statcích v Pontu klášter. Pro tento a nedaleký ženský klášter vytvořil tzv. basilánskou řeholi, která se později stala základem východního křesťanského mnišství.¹²⁵ Lazariáni se řídili řeholí sv. Basila do doby, než byla papežem Paschalem II. změněna na řeholi sv. Augustina.¹²⁶ (Příloha č. 5)

Lazariáni, kteří sv. Basila považovali za svého zakladatele, přijali černou barvu

---

¹²¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 155. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Lazar* [online]. c2016 [citováno 25. 06. 2016]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Lazar&oldid=13466337>>

¹²² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 155.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Kapadočtí otcové – sv. Basil Veliký, sv. Řehoř Naziánský, sv. Řehoř Nysský.

¹²⁵ NOVOTNÝ, Jiří. *Basil Veliký a jeho doba*. Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1999. *Prameny spirituality*; 3.

¹²⁶ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 159.

basiliánů za svou další řádovou barvu.¹²⁷

- **Sv. Sofronios**

Narodil se okolo roku 560 v syrském Damašku. Celý svůj život byl velkým obhájcem křesťanské víry a bojovníkem proti monoteletistickým bludům. V roce 634 se stal jeruzalémským patriarchou. Těžce nesl znesvěcení posvátných míst, poté co v roce 636 Jeruzalém dobyli Arabové. S kalifem Omarem vyjednal pro křesťanské zajatce snesitelnější životní podmínky.¹²⁸ (Příloha č. 6)

- **Bl. Gerard**

Hodně toho, co bylo o bl. Gerardovi řečeno je založeno spíše na mýtech než faktech. Patrně pocházel z Francie a do Jeruzaléma se dostal nejspíše v době první křížové výpravy. Společně se svými spolubratry založil v Jeruzalémě špitál s propracovanou strukturou péče o nemocné a trpící. Gérard le Fondateur de Martigues zemřel 11. září 1120.¹²⁹ (Příloha č. 7)

- **Sv. Ludvík IX.**

Ludvík IX. Francouzský (1226-1270) byl francouzský král z dynastie Kapetovců. Zúčastnil se sedmé a osmé křížové výpravy, z nichž ani jedna nebyla úspěšná. Po útrapách prožitých na křížových výpravách se stal ještě více zbožným a pokorným. Provedl řadu úspěšných reforem a snažil se o nastolení mravního a křesťanského řádu v celém francouzském království. Za svůj příkladný život byl roku 1298 svatořečen. Stal se ochráncem rytířů.¹³⁰ (Příloha č. 8)

- **Sv. Alžběta Duryňská**

Alžběta nazývaná také Uherská byla dcerou uherského krále Ondřeje II. (1205-1235) Narodila se 7. července 1207. Přes svého otce byla sestřenicí Václava I. a jeho sestry Anežky České.¹³¹ Žila v Německu, kde byla provdána za durynského vévodu Ludvíka. Po jeho smrti se věnovala péči o chudé. Stala se patronkou nemocnic,

---

¹²⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 155

¹²⁸ GAJDOŠ, Marcel. Náš otec svätý Sofronios, jeruzalemský patriarcha. In: *Zoe - E-zine Prešovskej archieparchie: Svätci* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.zoe.sk/?svatci&id=266>

¹²⁹ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012 [cit. 2016-06-22], s. 7. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹³⁰ LE GOFF, Jacques. *Ludvík Svätý*. Praha: Argo, 2012. Ecce homo, s. 153.

¹³¹ Jeho sestrou byla Konstancie Uherská – matka Anežky a Václava.

zdravotních sester, umírajících dětí a bezdomovců.¹³² (Příloha č. 9)

- **Sv. Eleazar de Sabran**

Provensálský šlechtic Eleazar de Sabran, hrabě z Ariana měl velké problémy se svými poddanými při přebírání zděděných statků v neapolském království. Nedal na rady přátel, aby proti nim zakročil tvrdými represemi, ale on u svých poddaných uspěl nevídanou trpělivostí, vlídností a shovívavostí. Těmito svými vlastnostmi si získal úctu neapolského krále, který mu svěřil výchovu korunního prince. Se svou chotí paní Delfínou byli členy třetího řádu¹³³ a celý život zachovávali slib čistoty. Neúnavně a obětavě také hrabě Eleazar pečoval o malomocné. Jeho kmotřenec a synovec papež Urban V. nechal roku 1369 zapsat jeho jméno do seznamu svatých.¹³⁴ (Příloha č. 10)

2.3. Řádová heraldika

Na oficiálních dokumentech a akcích je používán mezinárodní znak OSLJ. (Příloha č. 11) – na černém, hermelínem podšitém řádovém plášti je zelený heroldský kříž ve stříbrném štítě, který je podložen osmihrotým zeleným maltézským křížem. Mezi jeho hroty je propletena kolana¹³⁵ řádového kříže. Černý řádový plášť je vyvázaný zlatými šňůrami s třapci a na levé straně ozdoben zlatě lemovaným osmihrotým zeleným křížem. Splývá z řádové magistrální koruny tzv. východní či pohanské. Ta je tvořena devíti zlatými viditelnými hroty, je černě vyložena a na vrcholu s říšským jablkem. Na vrcholu říšského jablka je osmihrotý křížek. Ve spodní části pláště je zelená páska, na které je stříbrnými písmeny napsána tzv. devíza¹³⁶ -

---

¹³² DACHOVSKÝ, Karel. *Sv. Alžběta Durynská*. Praha: Řád, 2007. ŠTÍTŇNÝ ZE ŠTÍTŇNÉHO, Tomáš, KOLÁR, Jaroslav (ed.). *Život svaté Alžběty*. Praha: Paseka, 2006. Scholares.

¹³³ Třetí řád – nyní nazývaný Sekulární františkánský řád (SFŘ) - byl založen roku 1221 sv. Františkem z Assisi. Byl určen pro ty, kteří nemohou vstoupit do Prvního (mužského) nebo Druhého (ženského) řádu. Podle *Sekulární františkánský řád* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.sfr.cz/>

¹³⁴ ČECH, Zdirad. Svatý Eleazar de Sabran a blahoslavená paní Delfína. In: *Sekulární františkánský řád (SFŘ)* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.sfr.cz/clanek.aspx?a=1692>

¹³⁵ Kolana – Řádový řetěz - nejvyšší, součást I. třídy řádu, určená pro hlavy státu. Skládá se z charakteristických článků a je na něm zavěšen řádový odznak I. třídy, nazývaný klenot. Jinak se zavěšuje na velkostuhu. Podle LOBKOWICZ, František. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1995, s. 9.

¹³⁶ Devíza je termín, odvozený ze starofrancouzského slova *devise* nebo *divise*, které znamená heslo na znaku panovníka nebo šlechtice a odvozuje se z latinského *dividere*, rozdělit, oddělit. Odtud také devíza ve smyslu hesla nebo zásady. Podle FIALOVÁ, Helena. *Malý ekonomický výkladový slovník: [praktická příručka nejen pro studenty ekonomie]*. 6. upr. vyd. Praha: A plus, 2000, s. 36.

*ATAVIS ET ARMIS*¹³⁷. Do 18. století stál na zelené pasce nápis *EN GUERRE ET EN PAIX*¹³⁸.

České velkopřevorství používá stejný znak, jen v pravém horním poli heraldického štítu je vyobrazen národní znak nebo symbol.¹³⁹

Tzv. lazariánský kříž (Příloha č. 12) je osmihrotý kříž se stejně dlouhými rameny. Svým tvarem je totožný s křížem maltézským. Liší se pouze barvou. Maltézský kříž¹⁴⁰ má barvu bílou. Původ zelené barvy lazariánského kříže vychází z dob počátku vzniku Řádu, kdy Římané považovali zelenou barvu za barvu lékařství. Zelený kříž se tak stal znamením křesťanských lékařů a špitálních. Tato barva je také barvou naděje.¹⁴¹

2.4. Řádové obleky

Členové Řádu sv. Lazara oblékali původně bílý, později černý oděv, kde na prsou a levém rameni měli vyobrazen zelený řecký, později latinský kříž.¹⁴² Osmihrotý, tzv. maltézský kříž zavedl až v 16. století velmistr Řádu Jean de Lévis (1564-1577).¹⁴³

V současné době si členové Řádu oblékají uniformu, jejíž součástí je¹⁴⁴

pro pány:

- bílé sako se zlatými knoflíky, zeleným límcem a manžetami rukávů
- bílé nárameníky lemované zlatou stužkou
- černé hedvábné kalhoty s černými lampasy

---

¹³⁷ Předkům a zbraním.

¹³⁸ Ve válce a v míru.

¹³⁹ Heraldika. *Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: České velkopřevorství* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.oslj.cz/o-radu/heraldika.html>

¹⁴⁰ Takto je nazýván v heraldické terminologii.

¹⁴¹ Řád svatého Lazara: Historie. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/historie/>

¹⁴² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 156.

¹⁴³ *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Řád svatého Lazara* [online]. c2016 [citováno 26. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13767331

¹⁴⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 156. POSPÍŠIL, Jan Josef. Jsem postulantom ve Vojenském a špitálním řádu sv. Lazara Jeruzalémského. In: *Jan Josef Pospíšil* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.janjosefpospisil.estranky.cz/clanky/jsem-postulantom-ve-vojenskem-a-spitalnim-radu-sv-lazara-jeruzalemskeho.html>

- černý, zeleně podšitý plášť, mezi hrudí a levým ramenem se zeleným, u rytířů zlatě lemovaným osmihrotým křížem
- plášť má zelený límec a uzavírá se dvěma přezkami se zeleným řádovým křížem¹⁴⁵
- řádová dekorace dle dosažené hodnosti¹⁴⁶
- zelený opasek se zlatou přezkou zdobenou zeleným řádovým křížem
- slavnostní meč (kord)
- bílé rukavice

pro dámy:

- černé šaty
- černé rukavice
- na hlavě černý krajkový závoj (mantila)
- plášť je stejný jako u pánů

2.5. Řádová hierarchie

Řád sv. Lazara je výběrové společenství, kde členství v něm je nutné brát jako čest a úkol¹⁴⁷. Členství se řídí řádovými dokumenty, jako jsou Ústava a Stanovy.¹⁴⁸

Členění Řádu dle hodností:¹⁴⁹

- Duchovní ochránce
  - melchitský řecko-katolický patriarcha Antiochie a celého Orientu, Alexandrie a Jeruzaléma
- Hlava Řádu
  - velmistr (řídí činnost a jmenuje členy centrální vlády Řádu)
- Centrální vláda Řádu
  - velkokapitulář
  - velkokancléř
- Velké magisterium Řádu

¹⁴⁵ Dodnes nejdůležitějším odznakem příslušnosti k řádu.

¹⁴⁶ Vnější znamení příslušnosti k řádu. Skládá se ze zeleného maltéžského kříže doplněného podle hodnosti dalšími prvky

¹⁴⁷ POSPÍŠIL, Jan Josef. Jsem postulantom ve Vojenském a špitálním řádu sv. Lazara Jeruzalémského. In: *Jan Josef Pospíšil* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.janjosefpospisil.estranky.cz/clanky/jsem-postulantom-ve-vojenskem-a-spitalnim-radu-sv-lazara-jeruzalemskeho.html>

¹⁴⁸ Ke stažení na <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/struktura-radu/mezinarodni-struktura/>.

¹⁴⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 157.

- velmistr
- generální administrátor
- členové centrální vlády
- Vysocí hodnostáři
  - duchovní velkopřevor (dohlíží na duchovní náplň Řádu a na jeho ekumenické dílo)
  - velký referendář (dočasný zástupce velmistra)
  - velkošpitálník (kontroluje špitální činnost a koordinuje špitální práci)
- Nejvyšší rada (hlavní poradní orgán Řádu)
  - vysocí hodnostáři a další vysoce postavené osobnosti Řádu (velkopřevor, velkobailivové apod.)
- Generální kapitula (všichni členové Řádu)
  - rytíři po právu¹⁵⁰ – *Chevalier de Justice* (osoby šlechtického původu)
    - důstojník – *Officier*
    - komtur – *Commandeur*
    - rytíř – *Chevalier*
    - rytíř-komtur – *Chevalier Commandeur*
    - rytíř-velkokřížník – *Chevalier Grand Croix*
  - rytíř z milosti, popř. z přízně – *Chevalier de Grace* (osoby občanského původu)
    - stejné členění jako u rytířů po právu

Pro dámy platí stejná hierarchie, nemohou se však stát členy generální kapituly, Nejvyšší rady, centrální vlády ani Velkého magisteria.

Kategorizace církevních členů:¹⁵¹

- kaplan Řádu – *Chapelain de l'Ordre* (římsko-katoličtí nebo řecko-katoličtí kněží)
  - kaplan asistent – *Chapelain assistant*
  - kaplan – *Chapelain*
  - kaplan jurisdikce – *Chapelain de jurisdiction*
  - církevní komtur – *Commandeur ecclésiastique* (preláti a opati)

---

¹⁵⁰ S úctou k tradici, jsou tito členové s doloženým šlechtickým původem přijati rovnou do hodnosti rytíře.

¹⁵¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 157.

- církevní velkokřížník – *Grand Croix ecclésiastique* (titulární i sídelní biskupové a arcibiskupové, generální představení řádů, kardinálové a patriarchové)
- kaplan bailiviku – *Chapelain de Bailliage* (kněží křesťanských církví nezávislých na Římu)
- obdobná hodnostní kategorizace

Pánové a dámy, kteří se z jakéhokoliv důvodu nemohou zavázat ke členství v Řádu nebo jsou jiného vyznání, mohou se podle statut z roku 1968 stát přidruženými členy Řádu – *Les metres affiliés*.¹⁵²

Jejich hodnostní dělení:

- nositel kříže sv. Lazara – *Croix de Mérite*
- důstojník sv. Lazara – *Officier de Mérite*
- komtur sv. Lazara – *Commandeur de Mérite*
- rytíř-komtur sv. Lazara – *Chevalier Commandeur de Mérite*
- rytíř-velkokřížník sv. Lazara – *Chevalier Grand Croix de Mérite*

Pánové a dámy, kteří stojí mimo Řád, ale svou činností podporují jeho dílo a pomáhají mu, mohou se podle statut z roku 1968 stát členy tzv. Společenstva sv. Lazara – *Les compagnons de Saint Lazare*.¹⁵³

Jejich hodnostní dělení:

- společník sv. Lazara – *le Compagnon de St. Lazare*
- společník sv. Lazara-důstojník - *le Compagnon de St. Lazare Officier*
- společník sv. Lazara-komtur - *le Compagnon de St. Lazare Commandeur*
- společník sv. Lazara- velkodůstojník - *le Compagnon de St. Lazare Grand Officier*
- společník sv. Lazarav-velkokříž - *le Compagnon de St. Lazare Grand Croix*

Historickými, národními a geografickými tradicemi ovlivněné územní celky lze rozdělit na:¹⁵⁴

- velkopřevorství
- velkobaillivy
- delegace Řádu

---

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž, s. 158.

¹⁵⁴ Tamtéž.

3. Soudobé dějiny, aktuální situace

Doba, která na přelomu 19. a 20. století zastihla lidstvo, byla poněkud chaotická, zmatená a překotná. Pro někoho měla pozitivní důsledky, někomu nepřinesla nic dobrého. Co se týká situace Řádu sv. Lazara, jsou informace o jeho existenci přibližně mezi lety 1830–1910 jen obtížně ověřitelné a celé toto období se nachází poněkud v mlze. Řada odborníků se domnívá, že smrtí posledního ověřitelného rytíře Antoina Charry des Goutes v roce 1857 Řád ve skutečnosti zanikl. Jiní zase tvrdí, že byl mezi lety 1831–1840 Řád veden Radou důstojníků. Nástupce Karla X. Ludvík Filip Chartou z 9. srpna 1830 stanovil pokračování pouze Čestné legie. Vysloveně ale byly zrušeny pouze řády „*kteřé byly založeny následkem událostí od 1814 do 1815*“¹⁵⁵ Tzn., že Řád sv. Lazara zrušen nebyl. Po smrti svých spolubratrů předal roku 1841 baron de Silvestre vedení Řádu již v předešlých kapitolách zmiňovanému patriarchovi Maximu III. Mazloumovi. Řád měl v té době kolem dvaceti členů.¹⁵⁶

3.1. Zahraničí

S počátkem 20. století začínají historikové v souvislosti s řádovými dějinami hovořit o nové kapitole. Na čem se již také odborníci shodnou je, že již někdy kolem roku 1910 se utváří skupina osob, která se zastřešovala jménem sv. Lazara. Téhož roku patriarcha Cyril VIII. Ghea (1902-1916) předal veškeré pravomoci správní radě Řádu v Paříži. Ta si do svého čela ustanovila kanovníka Jeana Tanski. Rada však nikdy řádně nefungovala.¹⁵⁷

Po I. světové válce, která Řádu způsobila značný otřes, se začala situace částečně uklidňovat od roku 1926, kdy byl za nového patriarchu zvolen Cyril IX.

---

¹⁵⁵ Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: Velmi rozšířené omyly o existenci Řádu svatého Lazara. *Atavis et Armis: NEOFICIÁLNÍ a tedy nezávislá stránka k tématu: Řád svatého Lazara - OSLJ* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <http://www.atavis-et-armis.info/omyly.html>

¹⁵⁶ CROSS, Gerrards a Peter VON BUREN. The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem: Dit is een hoofdstuk uit: Orders of Knighthood and Merit: The Pontifical, Religious and Secularised Catholic-founded Orders and their relationship to the Apostolic See. In: *Stichting Argus* [online]. Colin Smythe, 1995 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.stichtingargus.nl/vrijmetselarij/ridders/lazarus_bander.html

¹⁵⁷ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 50

Mogabgab (1925-1947)¹⁵⁸, který se upřímně snažil Řád reorganizovat. Svědčí o tom úprava a doplnění řádových pravidel.¹⁵⁹

3.1.1. Růst zájmu o Řád

Datum 15. 12. 1930 lze považovat za výjimečný mezník v novodobých dějinách Řádu sv. Lazara. Tento den byl na post generálního místodržícího nejvyšší řádovou radou zvolen dosavadní španělský velkobailiva Francisco de Paula de Borbón y de la Torre¹⁶⁰, vévoda sevilský. Tím došlo k opětovnému sjednocení francouzské a španělské řádové linie a v roce 1933 k úpravě řádových statut. V roce 1935 byl tento muž zvolen za velmistra na generální kapitule v Paříži.¹⁶¹ Řád přežil nejtěžší chvíle díky ochraně francouzské královské dynastie, ale na základě papežské bully z roku 1572 na něho měl plné právo španělský dům.¹⁶²

Od této chvíle nastává obrovský rozkvět Řádu. Řád se zaměřil na vymýcení malomocenství v Africe, Asii a Latinské Americe. Zájem o přijetí smaragdového kříže z řad nejvyšší evropské aristokracie začal narůstat geometrickou řadou. Řada z nich se zasloužila o propagaci a šíření povědomosti o Řádu v zemích svého původu. Ve Španělsku to byl princ Alfons Borbonský, v Německu princ Friedrich von Hohenzollern-Sigmaringen a Georg velkovévoda Meklenburský, v Československu Karel kníže Schwarzenberg, v Itálii princ Gian-Ggiacomo Borghese, v Polsku hrabě Jan Zamoyski, v Mexiku markýz de Quadalupe de Santa-Fe nebo lord Douglas Hamilton a baron Woldemar de Barkow v USA.¹⁶³ V době II. světové války Řád navíc obnovil své špitální aktivity.

V roce 1952 po smrti velmistra Francisca de Borbón nastoupil jako generální

---

¹⁵⁸ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 46 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁵⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 164.

¹⁶⁰ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 70 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁶¹ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 51

¹⁶² Tamtéž, s. 42.

¹⁶³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 164.

místodržící jeho syn Francisco Enrique de Borbón¹⁶⁴, který byl později zvolen za 45. velmistra Řádu.¹⁶⁵

Od roku 1961 byla znovuoživována činnost původních řádových velkobailiv v Anglii a Skotsku, nové byly zřízeny v Irsku, Kanadě, USA, na Novém Zélandu, na Maltě a v Egyptě. Navíc ještě v Austrálii a Rhodesii vznikly řádové delegace.¹⁶⁶

Do doby, než se roku 1978 stal papežem Jan Pavel II., Řád sv. Lazara Svatý stolec neuznával. Přesto papež členy Řádu několikrát pozval do své osobní kaple, aby společně sloužili mši svatou, podporoval jejich charitativní činnost a nechával si o Řádu pravidelně podávat reference.¹⁶⁷

Mezi lety 1947-2000 obsadili post duchovního ochránce patriarchové Maximos IV. Saigh (1947-1967) a Maximos V. Hakim (1967-2000).¹⁶⁸

3.1.2. Neshody, rozštěpení, schizma

Díky vzájemným neshodám některých představitelů Řádu se začalo jednotné vedení Řádu jevit jako neudržitelné. Spory vznikly mezi řádovou administrací v Paříži a velmistrem. Dosavadní velmistr Francisco Enrique de Borbón byl generální kapitulou v Paříži v rozporu s řádovými pravidly odvolán z titulu jeho funkce důstojníka španělské armády, a to z důvodu zaneprázdněnosti a nemožnosti se tak naplno věnovat řádovým povinnostem.¹⁶⁹ Místo něho byl v květnu 1967 svolán za 46. velmistra Charles Philippe d'Orleans, vévoda z Nemours, který oficiálně deklaroval ekumenický charakter Řádu. Současně bylo magistrální sídlo Řádu

---

¹⁶⁴ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 72 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁶⁵ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 51.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ CROSS, Gerrards a Peter VON BUREN. The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem: Dit is een hoofdstuk uit: Orders of Knighthood and Merit: The Pontifical, Religious and Secularised Catholic-founded Orders and their relationship to the Apostolic See. In: *Stichting Argus* [online]. Colin Smythe, 1995 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.stichtingargus.nl/vrijmetselarij/ridders/lazarus_bander.html

¹⁶⁸ SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 67-68 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁶⁹ Tento krok byl v rozporu se řádovými pravidly, protože velmistr nesmí být odvolán. Důvod pro volbu nového je pouze smrt stávajícího velmistra nebo jeho abdikace.

přesunuto do Boigny. Velkokancléřství a generální správa zůstaly v Paříži. K těmto skutečnostem a k některým dílčím reformám, které měnily charakter Řádu, se pařížská administrativa stavila velmi odmítavě. Řád se díky těmto skutečnostem rozdělil do dvou větví či obediencí – sevillskou a pařížskou. Situace se dále ještě více vyhrotila, když byl v roce 1969 nejvyšší hlavou (nikoliv velmistrem) Řádu zvolen Simeon Charles de Cossé vévoda de Brissac. Generální kapitula v roce 1970 sesadila velmistra Charlese-Philippa d'Orleans, vévodu z Nemours. Ten však ještě stačil jmenovat velkokomandérem Francisca de Borbón a stanovil, že velkokancléřství Řádu nesmí být v žádné evropské metropoli a sídlem velkopřevorství určil Maltu. Tímto činem došlo ještě k dalšímu rozdělení, kdy se pařížská větev se ještě dále rozštěpila na tzv. Nemourskou. Rozdělili se tedy na přívržence pařížské administrativy a na přívržence velmistra. Tato tzv. Nemourská odnož se o čtyři roky později spojila se sevillskou větví a začala být nazývána maltskou. Na Maltě v pevnosti Castelo Lanzun byl 22. března 1970 za 47. velmistra jmenován Don Francisco Enrique de Borbón y de Borbón, Duque de Seville. Jenže v roce 1976 byl za 47. velmistra také jmenován pro pařížskou obedienci na světovém řádovém shromáždění konaném v kanadském Quebecu i Simeon Charles de Cossé, Duc de Brissac. Tím nastalo znovuoobnovení rozdělení Řádu na španělskou a francouzskou větev a došlo tím také k dovršení schizmatu. Vévoda de Brissac v roce 1986 na svůj post rezignoval a na jeho místo zvolila generální kapitula jeho syna François de Cossé-Brissac.¹⁷⁰

3.1.3. Snahy o znovusjednocení Řádu

Mezi lety 1979-1986 probíhaly neúspěšně snahy o urovnání konfliktů a opětovné sjednocení Řádu s jediným velmistrem. V září roku 2000 oficiálně oznámil 48. velmistr François de Cossé, Duc de Brissac na generální kapitule pařížské obediencie, že v den dovršení 75 let (19. února 2004), ukončí svoji činnost velmistra. Současně navrhl na post velmistra sjednoceného Řádu současného velmistra maltské obediencie Francisca de Paula de Borbón y Escasany, vévodu ze Sevilly. Současně na stejný post navrhlo švýcarské velkopřevorství protikandidáta prince Charles Phillipe

---

¹⁷⁰ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 165-166. DOLEJŠÍ, s. 51. Srovnej Řád svatého Lazara: Historie. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/historie/>. Srovnej History of The Order. *Saint Lazarus: The Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <https://www.st-lazarus.net/en/the-order/history>

d'Orléans. Při volbě nového velmistra na generální kapitule v Torontu byl v březnu roku 2004 naprostou většinou novým velmistrem sjednoceného Řádu zvolen vévoda ze Sevilly. Z důvodu neurovnaných rodinných vztahů vévody ze Sevilly mu duchovní protektor Řádu poskytl čas na vyřešení osobních záležitostí, které nejsou v souladu s církevním právem. Jeho inaugurace proto byla odložena.¹⁷¹

V září roku 2004 ale stoupenci prince Charlese-Philippea d'Orléans zvolili prince za „svého“ velmistra. Protože ale tuto volbu duchovní protektor Řádu neschválil, zvolil si princ pro svou obedienci „svého“ vlastního duchovního protektora kardinála Paskaie. Tato nová tzv. orleánská obedience poté vedla spor s pařížskou obediencí o převzetí mezinárodního sekretariátu pařížské obedience prostřednictvím velkokancléře hraběte Piccapietra. Orleánská obedience tento spor vedený u švýcarského soudu v Bernu prohrála a pravomocným rozsudkem ze dne 2. 6. 2004 byla zpochybněna její kontinuita s pařížskou obediencí.¹⁷²

Sjednocovací proces byl dovršen v roce 2006. První generální kapitulou, která zasedala na jaře v rakouském Badenu, byla schválena Velká magistrální rada, řádová ústava a prováděcí stanovy. Na podzim byl v Houstonu podepsán sjednocovací protokol.¹⁷³

Když v roce 2008 vévoda ze Sevilly rezignoval na svůj úřad z důvodu, že své osobní záležitosti není schopen uvést do souladu s katolickým právem, Vídeňskou deklarací se k sjednocenému Řádu připojili tzv. Norwichské skupiny. Tyto skupiny se původně hlásily k orleánské obedienci. V září roku 2008 byly tyto jurisdikce v Manchesteru do sjednoceného Řádu slavnostně začleněny. Zbytek orleánské skupiny byl odsunut na okrajovou pozici.¹⁷⁴

Dne 12. 9. 2008 byl v Manchesterské anglikánské katedrále slavnostně intronizován nově zvolený 49. velmistr sjednoceného Řádu Don Carlos Gerada y de

---

¹⁷¹ Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara [online]. c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z:

<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719>

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Řád svatého Lazara: Historie. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/historie/>

¹⁷⁴ Tamtéž.

Borbón, markýz de Almazan.¹⁷⁵ (Příloha č. 13) V současné době Řád působí ve 47 zemích světa a má téměř 5000 členů.¹⁷⁶

Když však, ale roku 2010 velmistr orleánské obediencie Charles-Philippe d'Orléans nečekaně rezignoval, byl do hodnosti 50. velmistra některými velkopřevorstvími jmenován dosavadní český velkopřevor hrabě Jan Dobrzenský z Dobrzenicz. (Příloha č. 14) S tímto jmenováním ale část velkopřevorství, včetně švýcarského, nesouhlasila. K tomuto nesouhlasu se přidal i velkokancléř orleánské obediencie hrabě Piccapietry. Vznikla tak další samostatná odnož Řádu se sídlem ve Švýcarsku. V lednu roku 2015 se administrátorem této švýcarské obediencie stal princ Sixtus Jindřich Borbónsko-Parmský. (Příloha č. 15) Dne 10. září téhož roku byl generální kapitulou této odnože Řádu jednomyslně zvolen tzv. 50. velmistrem.¹⁷⁷

Jelikož od počátku 20. století dochází k neustálým třenicím uvnitř Řádu, které jsou v převážné většině důsledkem neshod v personálním obsazení vrcholného vedení Řádu, je výsledkem existence mnoha nezávislých uskupení s rozmanitým počtem členů na různých místech Evropy. Jedno z nejproblematičtějších postavení uvnitř Řádu sv. Lazara má uskupení vedené hrabětem Janem Dobrzenským z Dobrzenicz, jelikož opustilo spirituální ochranu duchovního protektora Řádu Řehoře III. Lahama.¹⁷⁸ (Příloha č. 16)

3.1.4. Personální obsazení obediencí

Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského se řídí Mezinárodními stanovami a Mezinárodní ústavou.

¹⁷⁵ SAVONA-VENTURA, C. Charles. Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012, s. 77 [cit. 2016-06-22]. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

¹⁷⁶Řád svatého Lazara: Odstěpené řádové skupiny. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/odstepene-skupiny/>

¹⁷⁷ Le Grand Maître: Site Map Nouveau chef de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem. *Saint Lazare International: Actualités* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.oslj.org/index.php?id=577%27andchar%28124%29%20user%20char%28124%29%3D0and%27%3D%27%3D%27&L=1>

¹⁷⁸ Řád svatého Lazara: Odštěpené řádové skupiny. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/odstepene-skupiny/>

Maltsko-pařížská obedience¹⁷⁹ (oficiální sídlo: *Castello Lanzun, Malta*)

- *Duchovní protektor* - Jeho Blaženost Řehoř III. Laham – melchitský řecko-katolický patriarcha Jeruzaléma, Alexandrie, Antiochie a celého Východu
- *Velmistr* - Don Carlos Gerada y de Borbón, markýz de Almazan
- *Duchovní velkopřevor* – arcibiskup Michele Pennisi
- *Významní členové* – Don Francisco de Paula de Borbón y Escasany¹⁸⁰, vévoda François de Cossé-Brissac¹⁸¹, arcivévoda Andreas Salvador Habsbursko-Lotrinský, emeritní kardinál Miloslav Vlk.

Švýcarská obedience¹⁸² (sídlo velmistra a českého velkopřevorství: *Chotěboř, Česko*)

- *Duchovní protektor* - Jeho Blaženost Řehoř III. Laham – melchitský řecko-katolický patriarcha Jeruzaléma, Alexandrie, Antiochie a celého Východu
- *Velmistr* - princ Sixtus Jindřich Borbónsko-Parmský
- *Duchovní velkopřevor* – biskup Richard Garrard

Orleánská obedience¹⁸³ (sídlo generální kapituly: *Orléans, Francie*)

- *Duchovní protektor* – kardinál Dominik Duka
- *Velmistr* – hrabě Jan Dobrzenský z Dobrzenicz
- *Významní členové* – anglický kardinál Cormac Murphy-O'Connor, biskup František princ Lobkowicz, princ Charles Philippe d'Orleans

3.2. Čechy

Ekonomický růst a moc peněz v období mezi dvěma světovými válkami začaly v Evropě negativně ovlivňovat společenský a politický život. To se začalo projevovat ve zhoršování mezilidských vztahů a docházelo k postupnému duchovnímu úpadku. Skupinky významných i méně významných osob nespokojených s tímto vývojem se začaly v mysli obracet do dávné minulosti, kde principy rytířských idejí viděli jako variantu pro možnou záchranu společnosti. Jelikož v zahraničí došlo po roce 1935 k nebývalému zájmu a rozvoji řádového života, bylo by s podivem, aby se obnovy téhož neujal někdo v Čechách.

---

¹⁷⁹ <http://www.st-lazarus.cz>

¹⁸⁰ Emeritní velmistr maltské obedience.

¹⁸¹ Emeritní velmistr pařížské obedience.

¹⁸² <http://www.oslj.org/>

¹⁸³ <http://www.orderofsaintlazarus.com/>

3.2.1. Obnovení Řádu v českých zemích

Iniciátorem obnovení činnosti Řádu sv. Lazara v Českých zemích byl Karel VI. kníže ze Schwarzenbergu. (Příloha č. 17) Ten byl roku 1937 jmenován prvním českým velkopřevorem. Prvními rytíři „podle práva“ se stali František princ Swarzenberg, Leopold hrabě Podstatský, Jan hrabě Aehrenthal, Bedřich Karel hrabě Kinský a Edmond hrabě Czernin z Chudenic. Tito jsou označováni jako „rytíři první hodiny“.¹⁸⁴ Členy se ale nestaly jen příslušníci nejpřednějších českých šlechtických rodin, ale i řada osobností kulturního, politického a náboženského života. Namátkou lze jmenovat např. ing. arch. Břetislav Štorm, PhDr. Bohumír Lifka či biskup Mořic Pícha.¹⁸⁵

Velký entuziazmus členů Řádu při obnovování jeho činnosti lze spatřovat v počtu aktivit vyvíjených v různých oblastech kulturního a společenského života. Mimo to Řád rozvinul bohatou činnost i v oblasti charitativní péče.

Již od obnovení činnosti, začalo velkopřevorství hledat důstojné sídlo, tzn. chrám i se špitálem. Vypracování projektu se ujal ing. arch. Břetislav Štorm. K realizaci projektu ale nikdy nedošlo a řádovým sídlem se stal kostel sv. Vojtěcha na Novém Městě pražském, který se shodou okolností nachází nedaleko zbořeného kostela sv. Lazara a leprosária Na Zderaze. Architekt Štorm se také zasloužil svými návrhy o vytvoření řádových dekorací, rituálních předmětů a církevních interiérů.¹⁸⁶

Nástupem Protektorátu se po roce 1941 rapidně změnila situace. Začalo pronásledování a stíhání české inteligence a příslušníků různých elit. Řada členů Řádu zahynula v koncentračních táborech nebo byla popravena, jako např. JUDr. Vladimír Hruban nebo Msgr. ThDr. Antonín hrabě Bořek-Dohalský z Dohalic. Někteří se podíleli na domácím i zahraničním odboji. V exilu pracoval např. pozdější arcipat břeňovského kláštera Anastáz Opasek nebo Jan Stránský.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 65-66.

¹⁸⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 170.

¹⁸⁶ DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže*, s. 67. Srovnej *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Řád svatého Lazara* [online]. c2016 [citováno 28. 06. 2016]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13874761>

¹⁸⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 171. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara* [online].

3.2.2. Exil a návrat domů

II. světová válka utnula slibný rozvoj činnosti Řádu. Nadšení členů Českého velkopřevorství, se kterým se pustili opět do práce po skončení války, však netrvalo déle, než pouhé dva roky. Vítězný únor 1948 činnost Řádu opět na dlouhá léta přerušil a České velkopřevorství přežilo jen díky věrným členům působícím v exilu. Řada členů, kteří zůstali doma, byla po samostatném procesu s lazariány v padesátých letech uvězněna.¹⁸⁸

Dne 9. září 1973 došlo v benediktinském klášteře v Hünfeldu v bavorské Fuldě poprvé po 25 letech k pasování čtyř nových řádových rytířů. Celá akce proběhla u příležitosti milénia pražského biskupství. Došlo k ustavení českého velkopřevorství v exilu. V prosinci roku 1977 začal Josef Kočí spíše z vlastní aktivity a zájmu vydávat časopis „*REUNION*“ - zpravodaj českých rytířů Řádu sv. Lazara Jeruzalémského v NSR. Od roku 1985 začíná být časopis vydáván v Darmstadtu, redigován redakční radou a v mnohem lepší tiskové i grafické úpravě. V osmdesátých letech se zájem o činnost Českého velkopřevorství velmi zvýšil, hlavně díky oznamované duchovní obnově kontinentu. První svatolazarská komenda v Německu ve Frankfurtu nad Mohanem byla založena dne 16. února 1980 díky iniciativě Bedřicha hraběte Strachwitze. Po pádu komunistického režimu se dne 11. 1. 1991 české velkopřevorství zaregistrovalo na ministerstvu vnitra. Dne 9. 11. téhož roku proběhla v Chrámu Matky Boží předtýnem první investitura nově obnoveného velkopřevorství. Česká komenda v Německu, která byla založena dne 29. 9. 1979 byla pak následně k 1. 1. 1992 zrušena a její členové přešli do jurisdikce českého velkopřevorství v Praze.¹⁸⁹

3.2.3. Rozkol

Celou dobu své existence bylo České velkopřevorství výrazně orientováno na francouzskou obedienci. Když se v roce 1992 stal Josef Kočí kancléřem, zřídil oficiální

---

c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719>

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 171. DOLEJŠÍ, s. 80-81. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara* [online]. c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719>

sídlo velkopřevorství ve svém domě na Starém městě. Velkopřevor Radslov Jiří hrabě Kinský z Wchynic a Tetowa v pořadí druhý, který chtěl odstoupit ze zdravotních důvodů, za svého nástupce označil Václava hraběte Bořka Dohalského. Ten však záhy zemřel a hrabě Kinský nakonec zůstal ve funkci až do roku 2004. Jiří Kočí v roce 2002 z osobních důvodů přešel, i s částí rytířů, k maltské řádové obedienci. Zde se stal velkým bailim. Od této chvíle působily na území České republiky dvě obedience svatolazarského Řádu – pařížská a maltská. Kromě Českého velkopřevorství vznikla samostatná jurisdikce maltské obedience, tzv. Český velkobailivik, vedený prof. dr. Alešem Blumou^{190,191}

V roce 2004 došlo k dalšímu rozkolu, když byl do funkce 4. velkopřevora princem d'Orléans na kapitule v Litoměřicích jmenován hrabě Jan Dobrzenský z Dobrzenicz. Proti tomuto aktu se ohradila skupina členů vedená doc. MUDr. Zdeňkem M. Trefným a později JUDr. Tomášem Kordačem, pro jeho hrubou rozpornost s platnými Stanovami Českého velkopřevorství. O oprávněnosti volby byly vedeny i soudní spory. Mezi Českým velkobailivikem a skupinou vedenou JUDr. Kordačem docházelo k postupnému sjednocovacímu procesu a v roce 2007 došlo k začlenění skupiny formou vytvoření samostatné komendy. Vznikla tak Komenda sv. Anežky České, která sdružuje některé členy někdejší pařížské obedience. V roce 2004 se Český velkobailivik na základě výsledků kapituly v Torontu sblížil s velkopřevorstvím původní pařížské obedience. Od této chvíle je Český velkobailivik označován za člena pařížsko-maltské obedience.¹⁹²

Řád sv. Lazara na českém území pokračuje ve vydávání časopisu, jehož vydávání započalo v prosinci roku 1977 v německém exilu. Český velkobailivik

---

¹⁹⁰ Osobu, která se nachází na oficiálních stránkách Ministerstva vnitra lze vyhledat v názvu kombinací Bluma, Aleš, měla kariéru ve Státní bezpečnosti. Podle Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: Státní bezpečnost a reakce vlády Řádu na stížnosti. *Atavis et Armis: NEOFICIÁLNÍ a tedy nezávislá stránka k tématu: Řád svatého Lazara - OSLJ* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: http://www.atavis-et-armis.info/vykonstruovany_monstrproces_cz_2.html

¹⁹¹ Řád svatého Lazara: Odštěpené řádové skupiny. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/odstepene-skupiny/>. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara* [online]. c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_sv_at%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara* [online]. c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719

¹⁹² Tamtéž.

vydává časopis pod názvem „*Lazariánský reunion*“¹⁹³ a České velkopřevorství pod titulem „*Reunion*“¹⁹⁴.

3.2.4. Struktura a personální obsazení Řádu

České velkopřevorství (*orleánská obedience*)¹⁹⁵ (sídlo: Chotěboř)

se prezentuje jako Sdružení křesťanů zřízené Českou biskupskou obediencí a odlišuje se¹⁹⁶ tak tím od původního Českého velkopřevorství vzniklého v roce 1937. Je tvořeno čtyřmi komendami – Pražskou, Moravskou, Slovenskou a Polskou¹⁹⁷. Dále dvěma delegacemi – Severočeskou a Západočeskou.

- *Velkopřevor* – Jan hrabě Dobrzenský z Dobrzenicz
- *Duchovní převor* – Mons. František biskup Lobkovicz
- *Bailli, velitel národní jurisdikce* – Ondřej F. Vanke
- *Kancléř* – Petr J. Řehoř
- *Špitálník* – MUDr. Michal Zahálka
- *Vikář duchovního převora* – Pavel Porochnavec

Český velkobailiv (*pařížsko-maltská obedience*)¹⁹⁸ (sídlo: Praha)

Je tvořen komendami – Pražskou, sv. Anežky České, Karlovarskou, sv. Zdislavy, Jihočeskou, Plzeňskou, Prostějovskou, Olomouckou, Brněnskou a Bailivem pro Moravu a Slezko

- *Velkopřevor* – PhDr. Ludvík hrabě Belcredi
- *Velkobailiv* – Ing. David Miřejovský
- *Hlavní kaplan* - Em. Miloslav kardinál Vlk
- *Kancléř* - Ing. Ondřej Farka
- *Špitálník* – MUDr. Jiří Vambera

---

¹⁹³ Řád svatého Lazara: Časopis Reunion. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/casopis-reunion/>

¹⁹⁴ Reunion. *Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: České velkopřevorství* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.oslj.cz/reunion.html>

¹⁹⁵ <http://www.oslj.cz/o-radu/organizace-oslj-bohemia.html>

¹⁹⁶ Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského – Bohemia, n. g. o. – OSLJ-B, n. g. o.

¹⁹⁷ Slovenskou a polskou komendu spravuje do doby, než se rozroste jejich členská základna, aby se mohly stát samostatnými komendami.

¹⁹⁸ <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/struktura-radu/narodni-struktura/>

- *Generální sekretář* – PhDr. Filip Dostál
- *Insignátor* – Michal Vondráček
- *Almužník* – Ing. Jan Bureš

4. Řádové aktivity

4.1. V zahraničí

Prioritou katolického rytířsko-špitálního řádu je lékařsko-charitativní činnost. Po celém světě Řád zakládá nemocnice a podporuje je. Zaměřuje se hlavně na rozvojové země, kam dodává materiální a finanční pomoc. Do oblastí zasažených nejrůznějšími katastrofami pak dodává léky, obvazový materiál a odborníky z různých oborů. Při velkých církevních i světských událostech se zaměřuje na pomoc v oblasti sanitní a pohotovostní služby tzn., že vypomáhá ambulační péčí a poskytováním vozů záchranné služby. Svojí péčí Řád rozprostírá po celém světě. Mezi místa kde fungují jeho zdravotnická zařízení, patří např. jižní Senegal, Indie, Kamerun, Sýrie, Egypt nebo Libanon. V Paříži Řád provozuje ústav pro tělesně postižené dívky. Mezi světově významná zdravotnická centra, založená Řádem sv. Lazara, patří nemocnice v Lambarené v Gabunu, na jejímž vzniku se podílel nositel Nobelovy ceny za mír z roku 1952 dr. Albert Schweitzer. Řád dále působí také např. v Nigerii, Madagaskaru, Izraeli, Kongu či v Tanzanii.¹⁹⁹

K bližšímu a podrobnějšímu seznámení s činností Řádu v zahraničí je dobré navštívit internetové stránky jednotlivých zahraničních obediencí, velkopřevorství, komend a skupin, které se hlásí k tradici O.S.L.J.

4.2. U nás

4.2.1. Lazariánská pomocná služba (LPS) ²⁰⁰

Od konce roku 1993 působí v Čechách občanské sdružení s vlastní právní subjektivitou pod názvem Lazariánská pomocná služba (LPS). Snaží se v praxi o naplňování humanitárního poslání Řádu. Lazariánská pomoc není součástí Řádu a není mu ani v ničem podřízena. Řád se dle svých možností snaží o jeho podporu a drží nad ním patronaci. Řadu členů Řádu lze nalézt i ve vedoucích pozicích této

---

¹⁹⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, s. 166, 172.

²⁰⁰ Řád svatého Lazara: Pomocná služba. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/cinnost/pomocna-sluzba/>

služby. Činnost této služby je financována výhradně ze sponzorských darů od pravidelných

a příležitostných dárců, výtěžků z koncertů nebo příspěvků samotných Pomocníků sv. Lazara. Činnost Lazariánské pomocné služby lze shrnout do několika bodů:

- *činnost dobrovolníků* (studenti, skauti)
- *zájezdy pro tělesně postižené, vozíčkáře atp.*
- *pedagogická činnost*
- *kulturní činnost*
- *různé jednorázové akce*

4.2.2. Společenství pomocníků sv. Lazara²⁰¹

Občanské sdružení působí v Praze a v Plzni. Prostřednictvím tohoto společenství realizuje Řád sv. Lazara svoji charitativní činnost v České republice. V Praze bylo založeno v polovině roku 1994 a v Plzni v roce 2000. Pomáhá na misiích v Africe a v Indii, v místě katastrof a občanských válek (Rwanda). Dále např. v boji proti otroctví v jižním Súdánu.

4.2.3. Český velkobailivik

Hospice - svou činnost provozuje prostřednictvím jejich podpory

- *Hospic Štrasburk v Praze 8 – Bohnicích* – byl vybudován ještě pod patronací Českého velkopřevorství v roce 1998
- *Hospic sv. Lazara v Plzni*
- *Hospic Malejovská v Praze 4*

Pomocná služba

sem spadá dobrovolná činnost v Lazariánské pomocné službě

4.2.4. České velkopřevorství²⁰²

Nemocnice – svou činnost provozuje prostřednictvím jejich podpory

- *Nemocnice Měšice*
- *Dětská psychiatrická nemocnice v Opařanech*

---

²⁰¹ <http://web.katolik.cz/svlazar/kdo.htm>

²⁰² Projekty. *Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: České velkopřevorství* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.oslj.cz/projekty.html>

Další projekty – svou činnost provozuje prostřednictvím jejich podpory

- *Dětský domov v Hoře sv. Kateřiny*
- *Centrum Klokánek v Brně*
- *terapeutická komunita Magdaléna v Mníšku pod Brdy*
- *prodej domorodých výrobků řemeslníků z přírodních rezervací v Senegalu*

Závěr

Snahou této práce bylo podat ucelený obraz o dějinách Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského od samotného vzniku až po současnost. O křesťanském řádu, který svou činnost zasvětil péči o nemocné a chudé a obraně křesťanské víry a tradic a zásadám křesťanské rytířskosti.

Řád, který v počátcích své existence zacílil svou činnost převážně na lékařskou a charitativní pomoc, musel v průběhu dějin přizpůsobovat své zaměření aktuálnímu dění ve svém okolí. Výlučně malomocní členové tohoto Řádu, kteří ještě byli schopni unést výzbroj, se museli pouštět do bitev, aby tak pomohli nejen svým nemocným spolubratrům, ale i všem ostatním, kteří přicházeli do míst, od kterých čekali, že jim pomohou od těžkého údělu středověkého člověka.

Pro současníka je tato neuvěřitelná oddanost a hlavně statečnost velmi těžko představitelná. V dnešní době, kdy je lékařská pomoc na skutečně vysoké úrovni, existuje nepřehledné množství léků různých kategorií, nejkvalitnějších diagnostických přístrojů či lékařských oborů, se tomu dost dobře nelze ani divit.

Bohužel i dnes však ještě existují nevyléčitelné nemoci a chudí či bezbranní lidé. Existují tedy potřební, kterým „musí“ nebo by „měl“ někdo pomoci. Naštěstí lze nalézt velké množství organizací, ke kterým patří i Řád sv. Lazara, které ani dnes nejsou lhostejné k utrpení druhých, kdy situace spíše konzumní nežli duchovní společnosti není příliš růžová. I když současná situace se s životem v době, která je schválně popsána v prvních kapitolách této práce, nedá vůbec srovnat. Tyto organizace přesto, stejně jako Řád ve svých počátcích, bojují se zbraní v ruce za pomoc svým blízkým a spolubratrům. Pouze zbraň změnila podstatu.

Je nutné si stále připomínat a nezapomenout, že do pozice nemocného a potřebného se může dostat každý z nás. Činnost Řádu na humanitárním a charitativním poli je skutečně bohatá a pomoc je konkrétní. To je neoddiskutovatelné. Přesto, po seznámení se s historií Řádu sv. Lazara, vytane člověku na mysl, že se členové křesťanského řádu, který má ve svých stanovách zakotvenu „věrnost zásadám rytířství“ a působení v duchu prastarých zásad náboženské, rasové a národnostní tolerance, dokážou „do krve handrkovat“

o vedoucí posty ve vedení Řádu. Ale jak říká klasik: „ *Můžeme o tom vést spory, můžeme s tím nesouhlasit, ale to je tak všechno, co se proti tomu dá dělat.*“

Je tedy na každém, jak si po přečtení této práce a po seznámení se s historií, dlouholeté vleklé spory uvnitř Řádu vyloží. Snad se podařilo nastínit ty nejdůležitější okamžiky pro utvoření si uceleného obrazu o vnitřním životě a činnosti tohoto Řádu.

Použitá literatura

Seznam pramenů, odborné literatury a ostatních zdrojů:

AUGUSTIN. *O boží obci knih XXII: knih 22*. 1. vyd. Překlad Julie Nováková. Praha: Karolinum, 2007. Kozoroh (Vyšehrad). ISBN 978-80-246-1284-3.

BOAS, Adrian J. *Archaeology of the military orders: a survey of the urban centres, rural settlement and castles of the Military Orders in the Latin East (c. 1120-1291)*. London: Routledge, 2006. ISBN 0203964810

BOWDEN, Oliver. *Assassin's creed*. Ostrava: Fantom Print, 2012. ISBN 9788073981709

BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Přeložil Marie KREYSOVÁ. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0512-9.

CLAUSS, Manfred. *Konstantin Veliký: římský císař mezi pohanstvím a křesťanstvím*. Vyd. 1. Překlad Vlastimil Drbal. Praha: Vyšehrad, 2005. Velké postavy světových dějin, sv. 3. ISBN 80-702-1734-0.

CONTAMINE, Philippe. *Válka ve středověku*. Praha: Argo, 2004. Každodenní život. ISBN 80-720-3615-7.

COWDREY, H. E. J., *The Peace and Truce of God in the Eleventh Century, Past and Present* 46/1970.

ČERNÝ, Václav. *Templáři, křižáci a kacíři ve starých francouzských kronikách*. Vyd. 2., Pod tímto titulem a v nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2009. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1705-5.

DACHOVSKÝ, Karel. *Sv. Alžběta Durynská*. Praha: Řád, 2007. 47 s. ISBN 978-80-86673-09-7.

DOLEJŠÍ, Josef. *Duch smaragdového kříže: dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského se zvláštním zřetelem na Čechy a Moravu*. Praha: Agentura Pankrác, 2003. ISBN 80-902873-9-5.

DUGGAN, Alfred. *Křížácké výpravy*. Praha: Orbis, 1973. Stopy, fakta, svědectví (Orbis).

ERDMAN, Carl. *The Origin of the Idea of the Crusade*, trans M. W. Baldwin a W. Goffart, Princeton, 1977.

FIALOVÁ, Helena. *Malý ekonomický výkladový slovník: [praktická příručka nejen pro studenty ekonomie]*. 6. upr. vyd. Praha: A plus, 2000. ISBN 80-902-5143-9.

FLETCHER, R. *Kříž a půlměsíc: křesťanství a islám od Muhammada po reformaci*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. Kolumbus. ISBN 80-204-1145-3.

FLORI, Jean. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2008. Kulturní historie. ISBN 978-80-7021-897-6.

GABRIELI, Francesco (ed.). *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Přeložil Josef PROKOP. Praha: Argo, 2010. Memoria medii aevi, sv. 11. ISBN 978-80-257-0333-5.

HAY, Denis. *Evropa pozdního středověku 1300-1500*. Praha: Vyšehrad, 2010. Dějiny Evropy (Vyšehrad). ISBN 978-80-7021-986-7.

HOŠŤÁLEK, Stanislav. *Kniha o rytířích*. Ilustrace Petr Tybitancl. Praha: Půdorys, 2002. ISBN 80-860-1816-4.

HROCHOVÁ, Věra a Miroslav HROCH. *Křižáci ve Svaté zemi*. 2., upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. Kolumbus. ISBN 80-204-0621-2.

HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci v levantě*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1975. Kolumbus

KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Studie o křesťanství a řecké filosofii*. 1.vyd. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. České obzory. ISBN 80-857-9506-X.

LANE, A. *Dějiny křesťanského myšlení*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-854-9547-3.

LE GOFF, Jacques. *Svatý Ludvík*. Praha: Argo, 2012. 724 s. ISBN 978-80-257-0685-5.

MARCOMBE, David. *Leper knights: the Order of St Lazarus of Jerusalem in England c. 1150-1544*. Reprint. Woodbridge: Boydell, 2004. ISBN 1843830671.

MÄRTL, Claudia. *Středověk: 101 nejdůležitějších otázek*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2007. ISBN 978-80-903873-7-9.

MILLER, Timothy S. a John W. NESBITT. *Walking corpses: leprosy in Byzantium and the medieval West*. London: Cornell University Press, 2014. ISBN 0801451353.

MÜLLER, Zdeněk. *Svaté války a civilizační tolerance*. Praha: Academia, 2005. Průhledy (Academia). ISBN 80-200-1355-5.

NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291: krvavý zánik křižáckých států*. 1. vyd. Ilustrace Graham Turner. Praha: Grada, 2010. Válečná tažení. ISBN 9788024734149.

NOVOTNÝ, Jiří. *Basil Veliký a jeho doba*. Vyd. 1. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1999. 179 s. Prameny spirituality; 3. ISBN 80-86045-39-0.

OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. Kulturní historie. ISBN 80-702-1510-0.

OHLER, Norbert. *Umírání a smrt ve středověku*. Jinočany: H, 2001. ISBN 80-860-2269-2.

OHLEK, Norbert. *Válka a mír ve středověku*. Jinočany: H & H, 2004. ISBN 80-86022-91-9.

PRAGENSIS, Vincentius a JARLOCH. *Letopis Vincenciův a Jarlochův*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem. New York: Harper & Row, 1964.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East, 1100- 1187. New York: Harper & Row, 1965.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades*. Vol. 3, The Kingdom of Acre and the later Crusades. New York: Harper & Row, 1967.

RUNCIMAN, Steven. *Der Erste Kreuzzug*. München: Verlag C. H. Beck, 1981.

RUNCIMAN, Steven. *The First Crusade*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980.

SCOTT, Walter. *Ivanhoe*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2004. ISBN 04-864-3677-2.

SCHÄFER, Peter. *Dějiny židů v antice od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-633-6.

SUCHÁNEK, Jiří. O řádu svatého Lazara. Heraldika - bulletin pro základní historické vědy. Praha: Heraldická sekce Kruhu spolupracovníků Muzea těžby a zpracování zlata v Jílovém u Prahy, 1970, 3(4), 45-52.

ŠTÍTNÝ ZE ŠTÍTNÉHO, Tomáš, KOLÁR, Jaroslav (ed.). *Život svaté Alžběty*. Praha: Paseka, 2006. Scholares. 73 s. ISBN 80-7185-643-6.

TYERMAN, Christopher. *Svaté války: dějiny křížových výprav*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-091-3.

ZÁSTĚROVÁ, Bohumila. *Dějiny Byzance*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. ISBN 8020004548.

Encyklopedie a slovníky:

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-085-3.

FIALOVÁ, Helena. *Malý ekonomický výkladový slovník: [praktická příručka nejen pro studenty ekonomie]*. 6. upr. vyd. Praha: A plus, 2000. ISBN 80-902-5143-9.

LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy: 30000 hesel*. Litvínov: Dialog, 2007. ISBN 80-738-2005-6.

LOBKOWICZ, František. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1995. 238 s. ISBN 80-901579-9-8.

VOKURKA, Martin a Jan HUGO. *Praktický slovník medicíny: 4000 lékařských termínů se srozumitelným výkladem*. 2., revidované vyd. Ilustrace Šárka Poupětová. Praha: Maxdorf, 1994. ISBN 80-858-0022-5.

Internetové zdroje:

BARBER, Malcolm. The Order of Saint Lazarus and the Crusades. *Catholic Historical Review* [online]. 1994, 80(3), 439-456 [cit. 2016-06-22]. ISSN 00088080. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=9410180615&scope=site>

BÁRTÍK Z WINTERBERGU, Milan. Historie Řádu svatého Lazara – 1. část. *Duše a hvězdy: Časopis psaný katolíky nejen pro katolíky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://cirkev.wordpress.com/2011/03/25/historie-radu-svateho-lazara-1-cast/>

BÁRTÍK Z WINTERBERGU, Milan. Historie Řádu svatého Lazara – 6. část. *Duše a hvězdy: Časopis psaný katolíky nejen pro katolíky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <https://cirkev.wordpress.com/2011/04/26/historie-radu-sv-lazara-%e2%80%93-6-cast/>

CROSS, Gerrards a Peter VON BUREN. The Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jerusalem: Dit is een hoofdstuk uit: Orders of Knighthood and Merit: The Pontifical, Religious and Secularised Catholic-founded Orders and their relationship to the Apostolic See. In: *Stichting Argus* [online]. Colin Smythe, 1995 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: http://www.stichtingargus.nl/vrijmetselarij/ridders/lazarus_bander.html

ČECH, Zdirad. Svatý Eleazar de Sabran a blahoslavená paní Delfína. In: *Sekulární františkánský řád (SFR)* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.sfr.cz/clanek.aspx?a=1692>

GAJDOŠ, Marcel. Náš otec svätý Sofronios, jeruzalemský patriarcha. In: *Zoe - E-zine Prešovskej archieparchie: Svätci* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.zoe.sk/?svatci&id=266>

Heraldika. *Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: České velkopřevorství* [online]. [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.oslj.cz/o-radu/heraldika.html>

Řád svatého Lazara: Odštěpené řádové skupiny. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/odstepene-skupiny/>

Řád svatého Lazara: Pomocná služba. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: Oficiální stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/cinnost/pomocna-sluzba/>

SAVONA-VENTURA, C. Charles. *Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem: Grandmasters, Administrators & Protectors* [online]. The Grand Priory of the Maltese Islands of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona - Ventura, 2012 [cit. 2016-06-22]. ISBN 978 - 99957 - 0 - 355 - 4. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/GrandmastersBiographies.pdf

SAVONA-VENTURA, C. Charles. *The Hospitaller Order of Saint Lazarus: Association for the Study of Maltese Medical History* [online]. The Priory of Malta of the Military & Hospitaller Order of St Lazarus of Jerusalem: © C. Savona-Ventura, 2005 [cit. 2016-06-22]. ISBN 9993266345. Dostupné z: http://www.stlazarusmalta.org/pdf_files/booklet.pdf

Sekulární františkánský řád [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.sfr.cz/>

Stanoviska: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání řádu sv. Lazara Jeruzalémského. *Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského: stránky Velkobailiviku České republiky* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/>

Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: Státní bezpečnost a reakce vlády Řádu na stížnosti. *Atavis et Armis: NEOFICIÁLNÍ a tedy nezávislá stránka k tématu: Řád svatého Lazara - OSLJ* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: http://www.atavis-et-armis.info/vykonstruovany_monstrproces_cz_2.html

Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského: Velmi rozšířené omyly o existenci Řádu svatého Lazara. *Atavis et Armis: NEOFICIÁLNÍ a tedy nezávislá stránka k tématu: Řád svatého Lazara - OSLJ* [online]. [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <http://www.atavis-et-armis.info/omyly.html>

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Lazar [online]. c2016 [citováno 25. 06. 2016]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Lazar&oldid=13466337>

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Řád svatého Lazara [online]. c2016 [citováno 28. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13874761

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Spory o velmistrovství Řádu svatého Lazara [online]. c2016 [cit. 27. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Spory_o_velmistrovstv%C3%AD_%C5%98%C3%A1du_svat%C3%A9ho_Lazara&oldid=13422719

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Stoletá válka [online]. c2016 [citováno 29. 06. 2016]. Dostupný z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Stolet%C3%A1_v%C3%A1lka&oldid=13792953

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Středověk [online]. c2016 [citováno 29. 06. 2016]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=St%C5%99edov%C4%9Bk&oldid=13658359>

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání Řádu sv. Lazara Jeruzalémského I.	..... s. 72 - 75
Příloha č. 2: Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání Řádu sv. Lazara Jeruzalémského II.	..... s. 76 - 77
Příloha č. 3: Sv. Lazar z Betánie	..... s. 78
Příloha č. 4: Matka Boží Panna Marie	..... s. 78
Příloha č. 5: Sv. Basil Veliký	..... s. 79
Příloha č. 6: Sv. Sofronios	..... s. 79
Příloha č. 7: Bl. Gerard	..... s. 80
Příloha č. 8: Sv. Ludvík IX.	..... s. 80
Příloha č. 9: Sv. Alžběta Duryňská	..... s. 81
Příloha č. 10: Sv. Eleazar de Sabran	..... s. 81
Příloha č. 11: Současný velký znak OSLJ s řádovým symbolem a heslem ...	s. 82
Příloha č. 12: Lazariánský kříž	..... s. 82
Příloha č. 13: Don Carlos Gerada y de Borbón, markýz de Almazan	..... s. 83
Příloha č. 14: hrabě Jan Dobrzenský z Dobrzenicz	..... s. 83
Příloha č. 15: princ Sixtus Jindřich Borbónsko-Parmský	..... s. 84
Příloha č. 16: Jeho Blaženost Řehoř III. Laham	..... s. 84
Příloha č. 17: Karel VI. kníže ze Schwarzenbergu	..... s. 85

Přílohy:

Příloha č. 1 (s. 25, 32)

Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání Řádu sv. Lazara Jeruzalémského I.

DECLARATION ON THE NINTH CENTENARY OF THE ROYAL RECOGNITION OF THE ORDER OF SAINT LAZARUS OF JERUSALEM

THE Brotherhood of Saint Lazarus was formed in the early 12th century, and first recognized by a document of donation of King Louis VI of France in 1112, and shortly after by similar documents of King Henry II of England before 1121, and King Fulk of Jerusalem in 1142.

IN 1255, the Order was canonically recognized by the Bull *Cum a Nobis Petitur* of Pope Alexander IV as a Hospitaller and Military Order of Chivalry under the Rule of Saint Augustine.

N 1262, Pope Urban IV in the bull *Circa Prelatarum Ierosolymitanorum* placed the Order of Saint Lazarus in Acre, the last city still held by Crusaders in the Holy Land, under the protection and authority of the Patriarch of Jerusalem to the exclusion of all other episcopal control.

N 1607 and 1608, the Bulls *Romanus Pontifex* and *Militantium Ordinum* of Pope Paul V established the Order of Our Lady of Mount Carmel as a lay order, which King Henry IV of France immediately merged with the knights and possessions of the French Order of Saint Lazarus. The King of France was given the right to nominate the Grand Master of the Order.

ARDINAL Legate de Vendôme confirmed in the Bull *Ludovicus Sanctae Mariae* of 1668, under Papal authority of Clement IX, the union of the Orders of Saint Lazarus of Jerusalem and Our Lady of Mount Carmel, and affirmed that the United Orders had the authority that each order had previously enjoyed, singly and jointly, under apostolic authority, and specifically the

Q E+

rights and privileges enumerated under the Bulls of Popes Pius IV, Pius V and Paul V.

N those Bulls, Pius IV in *Inter Assiduas Dominici* in 1565 reconfirmed the privileges granted to the Order by previous Popes, confirmed the Order's mandate for service to lepers and the defense of the Church, and gave the Grand Master, as elected by a council of knights and with the election confirmed by the Protector, full power and authority over the Order. He also provided that the Order possessed the same honours, privileges, exemptions and jurisdictions as the Order of Saint John of Jerusalem. Pius V in *Sicut Bonus Agricola* reconfirmed these privileges.

N 12 March 1825, the Minister of King Charles X of France indicated that the United Order of Saint Lazarus of Jerusalem and Our Lady of Mount Carmel was to be left to become extinct, which under canon law would occur one hundred years after the death of the last member if the Order was not canonically re-organized. The last legitimately admitted member died in 1856, leaving a window for valid canonical reorganization open until 1956.

ag E+

UBSEQUENT to this declaration and the relinquishment of all protection and control of the United Orders of Saint Lazarus and Our Lady of Mount Carmel by the French monarchy, the Protection of the Melkite Greek Catholic Patriarch of Antioch, of all the East, of Alexandria and of Jerusalem (in full communion with the Apostolic See) was sought and obtained for such a reorganization of the Order, and the legitimate admission of members, under his authority. Spiritual Protection of this same Order of Saint Lazarus was granted by Patriarch Maximos III (Mazloun) in 1841 and continued by his successors, and through His Beatitude Gregorios III, Patriarch of Antioch, Alexandria and of Jerusalem, with authority vested in the Grand Master, Grand Magistral Council and Chapter-General in accordance with the constitution of the Order.

IVEN at Kevelaer, Germany, this 27th day of May 2012, the Feast of Pentecost.

The Marquis of Almazan

HIS EXCELLENCY DON CARLOS GEREDA
DE BOURBON, MARQUIS OF ALMAZAN AND
GRAND MASTER OF THE ORDER OF ST
LAZARUS OF JERUSALEM.

Don Carlos Gereda

Převzato z:

<http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 2 (s. 34)

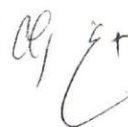
Kevelaerská deklarace velmistra a patriarchy týkající se uznání Řádu sv. Lazara Jeruzalémského II.

EVELAER ECLARATION

N the occasion of this pilgrimage to the sanctuary of Kevelaer, we want to confirm, once more, the Spiritual Protection of the Patriarch of Antioch and all the East, of Alexandria and of Jerusalem, which was granted in 1841 by our venerated predecessor Patriarch Maximos III (Mazloum) to the Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem, was continued by his successors, and especially confirmed by Patriarch Maximos IV (Sayegh), of blessed memory, on February 11, 1965.

EARLIER, on June 3, 1911, Patriarch Cyril VIII (Géha) had blessed the modern re-organization of the Order.

CCORDINGLY, we commend and encourage the continuation and expansion of the Order's traditional charitable and hospitaller work in its ecumenical dimension, under the authority and governance of the Grand Master, presently His Excellency Don Carlos Gereda de Bourbon, Marquis of Almazan, and of the

Grand Magistral Council, in accordance with its constitution and statutes.

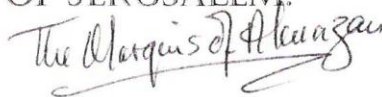
 E wish that the good relations between the Order and the Melkite Greek Catholic Patriarchate will continue and grow, especially for an efficient support of the charitable and hospitaller projects of the Patriarch and the Patriarchate.

 N this special occasion, we bestow our Apostolic blessing to all the members of the Military and Hospitaller Order of Saint Lazarus of Jerusalem.

 IVEN at Kevelaer in Germany this 27th day of May 2012, the Feast of Pentecost.

✠ GREGORIOS III, PATRIARCH OF
ANTIOCH AND ALL THE EAST, OF
ALEXANDRIA AND OF JERUSALEM.

The Marquis of Alcazar

CG

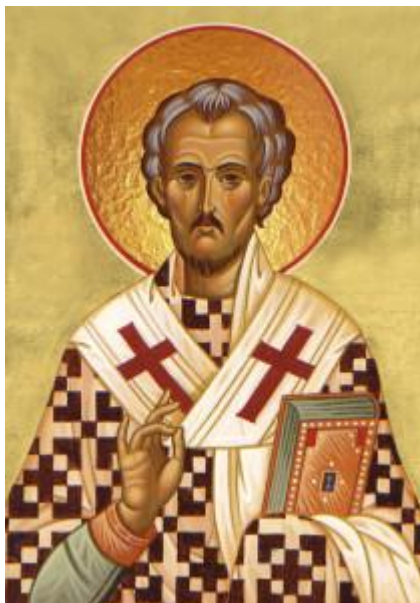
Převzato z:

<http://www.st-lazarus.cz/rad-sv-lazara/oficialni-stanoviska/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 3 (s. 40)

Sv. Lazar z Betánie

Převzato z:

<http://www.rslj.sk/patron-radu/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 4 (s. 40)

Matka Boží Pana Maria

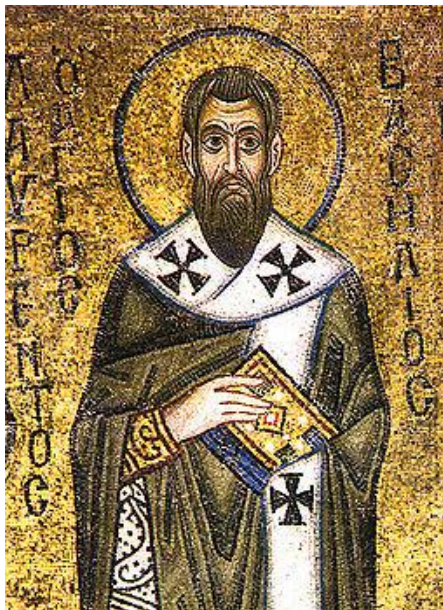

Převzato z:

http://www.cestykatecheze.cz/_d/2-2.pdf [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 5 (s. 40)

Sv. Basil Veliký

Převzato z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Basileios_Velik%C3%BD [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 6 (s. 41)

Sv. Sofronios

Převzato z:

<http://catholica.cz/?id=819> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 7 (s. 41)

Bl. Gerard

Převzato z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%A1d_svat%C3%A9ho_Lazara#/media/File:%2B%2BGerard_Tum,_by_Laurent_Cars.jpg [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 8 (s. 41)

Sv. Ludvík IX.

Převzato z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Ludvik_svaty.jpg [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 9 (s. 42)

Sv. Alžběta Duryňská

Převzato z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Al%C5%BEB%C4%9Bta_Durynsk%C3%A1 [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 10 (s. 42)

Sv. Eleazar de Sabran

Převzato z:

<http://catholica.cz/?id=4685> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 11 (s. 42)

Současný velký znak OSLJ s řádovým symbolem a heslem

Převzato z:

<http://www.st-lazarus.cz/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 12 (s. 43)

Lazariánský kříž

Převzato z:

<http://www.oslj.cz/o-radu/heraldika.html> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 13 (s. 52)

Don Carlos Gerada y de Borbón, markýz de Almazan

Převzato z:
<http://www.st-lazarus.cz/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 14 (s. 52)

hrabě Jan Dobrzenský z Dobrzenicz

Převzato z:
<http://www.oslj.cz/index.php?page=1&archiv=1> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 15 (s. 52)

princ Sixtus Jindřich Borbónsko-Parmský

Převzato z:

<http://konserwatyzm.pl/artukul/12010/don-sixto-de-borbon-parma-europa-naslazuje-obecnie-usa-ktore-staraja-sie-destabilizowac-swiat/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 16 (s. 52)

Jeho Blaženost Řehoř III. Laham

Převzato z:

<http://www.st-lazarus.cz/> [online 25. 6. 2016]

Příloha č. 17 (s. 54)

Karel VI. kníže ze Schwarzenbergu

Převzato z:

<http://www.oslj.cz/index.php?page=1&archiv=1> [online 25. 6. 2016]

SUMMARY

This diploma thesis deals with origins, historical evolution and activities of Military and Hospitaller Order of St. Lazarus of Jeruzalem to the present. The goal of this thesis was to give a comprehensive view of the existence of this Order.

The first chapter deals with history of the Order. In each sub-chapter of the first chapter is briefly shown historical background of the Crusades, which were one of the main reasons of establishment of the Order. There is mentioned cultural, social and political situation in the Europe at the time that preceded the Crusades. There is also a reflection on the relationship between Christianity and war.

The second sub-chapter of the first chapter follows the possible dates of establishment of the Order, its independence and the relationship of combat and charity work of the Order. There are charted the last moments of the existence of the Order in Holy Land.

The last sub-chapter of the first chapter focuses on expansion of the Order to Europe, development of its activities, founding of new centers across Europe. Particular emphasis is given to France, which is for the Order really important land. It also deals with disputes within the order and formation of new Order branches. The conclusion of the first chapter shows the effect of the Order in the Czech lands.

The second chapter describes organization and structure of the Order. It analyzes its focus and mission. It deals in detail with individual patrons of the Order, its heraldry and Order clothes. In the conclusion of the second chapter there is in detail described Order hierarchy.

The third chapter is made up of two sub-chapters, which deal with contemporary history and current situation of the Order abroad and in the Czech Republic.

There is described regrowth of interest in the Order in the early 20th century. Disagreements, discord and efforts at reunification. In conclusion, it describes the structure and staffing of individual obedience.

The fourth chapter briefly describes the Order activities in the field of society, charity, pedagogy and culture as in Bohemia, as well as abroad.